Ἀριθ. 93 – Λεπτὰ εἴκοσι.

ΕΤΟΣ Β'.

ΕΣΤΙΑ

ΕΚΔΙΔΟΤΑΙ ΚΑΤΑ ΚΥΡΙΑΚΗΝ

Τόμος Τέταρτος | Συνδρομὴ ἐτησία: Ἐν Ἑλλάδι φρ. 10, ἐν τῇ ἀλλοδαπῇ φρ. 20 — Αἱ συνδρομαὶ ἄρχονται ἀπὸ 1 Ἰανουαρίου ἑκάστου ἔτους καὶ εἶνε ἐτήσιαι — Γραφεῖον τῆς Διευθύνσεως: Ὁδὸς Σταδίου, 6. | 9 Ὀκτωβρίου 1877

ΚΑΝΑΡΗΣ

Τὴ νύχτα ποῦ παράδερνες μ' ἕνα δαυλὶ 'ς τὸ χέρι
Κ' ἐσπιθοβόλης κερκυνοὺς κ' ἔφεγγες σὰν ἀστέρι,
Ὅταν φτωχὸς, ἀγνώριστος, μικρὸς, χωρὶς πατρίδα
Τὴ ματωμένη ἐπλεύρωνες, Κανάρη, ναυαρχίδα,
Ἂν ὅταν ἀναπήδησες μὲ τὴν ὁρμὴ τοῦ στύλου
Μέσα 'ς τὴ μαύρη τὴ σπηλιὰ τοῦ Καραλῆ τοῦ σκύλου,
Κανένας μάντης σῶλεγεν ὅτι θὰ νἄλθῃ ὥρα
Νὰ ἰδῇς, Κανάρη, ἐλεύθερη τὴ δύστυχη τὴ χώρα
Πῶρευ' ἑτοιμοθάνατη,—ὅτ' ἤθελες φωτίσει
Μ' αὐτὸ τ' ἀστροπελέκι σου Ἀνατολὴ καὶ Δύση,
Ὅτι θὰ γένῃς ζωντανὴ τοῦ γένους σου σημαία,
Ὅτι θὰ πᾷς μακρὰ μακρὰ νὰ φέρῃς βασιλέα,
Καὶ χίλια δαφνοστέφανα ὁ κόσμος θὰ νὰ βάλῃ
Κανάρη, 's τ' ἀπροσκύνητο, καθάριο σου κεφάλι,
Ὅτι πρὶν πέσῃς καταγῆς θὰ σοῦ δοθῇ κ' ἡ χάρη
Νὰ ἰδῇς νὰ λάμψῃ ἀνέλπιστο, παράγορο δοξάρι
Ὅπου ἐβασίλευε παλιὸ, κατάπυκνο σκοτάδι,
Ἂν ἕνα γένος σύψυχο τοῦ λάκκου σου τὸν ᾄδῃ
Θὰ ἐδρόσιζε μὲ κλάμματα ὁποῦ θὰ ν' ἀναβρᾶνε
Μέσ' ἀπ' τὰ φυλλοκάρδια του κι' ἀθάνατα θὰ νᾶναι,
Ὅτι θὰ σκύψῃ ξήσκεπος ἐμπρὸς 's τὰ λείψανά σου
Νὰ σὲ φιλήσῃ ἐγκαρδιακὰ, Κανάρη, ὁ Βασιλιᾶς σου,—
Ἂν ἕνας μάντης τἄλεγε ποιὸς ἤθε τὸν πιστέψει; . . .
Μόνος ἐσὺ ποῦ γνώριζες ὅτ' εἶχανε φυτέψει
Βαθειὰ, βαθειὰ 's τὰ σπλάχνα σου τὰ χέρια τοῦ Θεοῦ σου
Βοτάνι παντοδύναμο, τροφὴ τοῦ κερκυνοῦ σου,
Τὴν πίστη τὴν ἀκλόνητη 's τοῦ ἔθνους σου τὴν τύχη. . .
Αὐτὴ, Κανάρη, σῶβαψε τὸ σιδερένιον πῆχυ
Κ' ἔδωσε 's τὸ καράβι σου χίλια φτερὰ νὰ τρέχῃ. . . .
Σήμερα ποιὸς τὴν ἔχει; . . .

Ἄχ! δὲν τὸ πίστευα ποτέ! . . . Πέρυσι σ' εἶδ' ἀκόμα
Συγνεφιασμένον, κάτασπρον 's τὸ φτωχικό σου στρῶμα
Σὰν κοιμισμένη θάλασσα 's τὲ ταπεινὸ ἀκρογιάλι
Ὁπ' ὀνειρεύεται κρυφὰ καμμιὰν ἀνεμοζάλη
Γιὰ νὰ μουγκρίσῃ φοβερά. . . Καὶ σήμερα κουφάρι! . .
Ἔγηρα τότ' ἐφίλησα τ' ἀνδρειά σου, Κανάρη,
Τὰ λιοκαμμένα δάχτυλα κ' ἔνοιωσα κάθε ῥόγα
Πῶβραζε μέσα κ' ἔλαμπε μὲ τὴν παλιά σου φλόγα.
Ἔτρεμα ἐμπρός σου, ἐδάκρυζα, μῶδωκες τὴν εὐχή σου
Μοῦ τίμησες τὸ μέτωπο μ' ἕνα θερμὸ φιλί σου
Καὶ μοῦπες λιονταρόκαρδε—«Μὴν κλαῖς, δὲ θὰ πεθάνω,
Πρὶν ξαναν ιώσω μιὰ φορὰ καὶ πρὶν νὰ ξεθυμάνω.»

Κι' ἀπέθανες! κ' ἐβύστηκες! . . . Τὰ βιζιμιὰ κ' οἱ βράχοι

Δὲ σκιάζονται γεράματα καὶ 'ς τοῦ βουνοῦ τὴ ῥάχη
Ὀλόρθο μένει ἀκλόνητο, χιλιόχρονο πρινάρι
Καὶ μάχεται μὲ τὰ στοιχειά. . . . Καὶ σὺ, καὶ σὺ, Κανάρη,
Ποῦλθες 'ς τὴ γῆ θεόχτιστος κι' ὅπ' ὅταν ἐθεωροῦσε
Τὸ χιόνι 'ς τὸ κεφάλι σου κανεὶς π' ἀσπροβολοῦσε
Ἐπίστευεν ὅτ' ἔβλεπε τὸν Ὄλυμπο ἐμπροστά του
Μὲ τὴν ἀθανασία του, μὲ τὴν παλληκαριά του,
Ἐσὺ σωριάζεσαι μὲ μιᾶς; . . . Μέσα 'ς τὰ χώματά σου
Θὰ καταπιάσῃ ἡφαίστειο ἢ θὰ σβυστῇ ἡ φωτιά σου; . . .

Κατάρ' ἀκατανόητη, ἄσπλαχνη, μαύρη μοῖρα
Νᾶν' οἱ νεκροί μας ἄφθαρτοι, νᾶν' ἡ ζωήμας στεῖρα.

Μαδουρῆ.

* * *

ΣΗΜ. ΤΗΣ ΔΙΕΥΘΥΝΣΕΩΣ ΤΗΣ ΕΣΤΙΑΣ.—Τὸ ἀνωτέρω ποίημα ἀπεστάλη ἡμῖν πρὸς δημοσίευσιν συνωδευμένον ὑπὸ ὡραίας ἐπιστολῆς τοῦ δημοφιλοῦς ποιητοῦ, ἐξ ἧς ἀποσπῶμεν τὰ ἑπόμενα, ἅτινα ἐθεωρήσαμεν κρῖμα νὰ ταφῶσιν ἐν τῷ ἀρχείῳ τοῦ γραφείου μας: Εἶναι βαρὺ τὸ ὄνομα τοῦ Κανάρη, εἶναι πολὺ βαρὺ καὶ φοβοῦμαι μὴ ὑπὸ τὸν πελώριον ὄγκον κύψῃ τὸν αὐχένα ἡ ποίησίς μου. Ἀλλὰ πῶς νὰ μὴ ῥίψω κ' ἐγὼ μακρόθεν ἐπὶ τοῦ τάφου τοῦ ἀειμνήστου ἥρωος ὀλίγα νεκρολούλουδα ἀφοῦ δὲν ἠτύχησα ν' ἀσπασθῶ τὴν στιβαρὰν χεῖρά του, ἐγὼ ὅστις τὸν ἠγάπων μέχρι λατρείας;

Πέρυσι τὸν ἐπεσκέφθην πολλάκις εἰς Κυψέλην καὶ ἠκροώμην αὐτοῦ διηγουμένου μετὰ παιδικῆς ἀφελείας τ' ἀκατανόητα ἄθλά του... Ὅλα, παιδί μου, ὅλα τὰ κατορθώνει ἡ πρὸς τὴν πατρίδα ἀγάπη, στερεοτύπως ἀπήντα εἰς ἐμὲ ὁ γέρων πυρπολητὴς ὁσάκις συγκεκινημένος τῷ ἐξέφραζα τὸν θαυμασμόν μου.

Ὅτε προσεκόλλησεν ἐπὶ τῆς ναυαρχίδος τοῦ αἰμοσταγοῦς Καραλῆ τὸ τρισένδοξον πυρπολικόν του, κατέβη δὲ εἰς τὴν μικρὰν λέμβον ἔνθα ἐν ἀγωνίᾳ θανάτου τὸν ἐπρόσμενον οἱ γενναῖοι σύντροφοί του καὶ ἥτις εἶχε δεθῆ διὰ σιδηρᾶς ἁλυσσίδος ἐπὶ τῆς κλίμακος τοῦ τρικρότου, ὁ Κανάρης διέταξε τὴν ἀπομάκρυνσιν φοβούμενος μὴ αἱ αὐταὶ φλόγες συγκαταφάγουν Ὀθωμανοὺς καὶ Ἕλληνας. Ἀλλ' ἡ λέμβος ὡς ἐὰν ἐκρατεῖτο ὑπὸ μυστηριώδους ἀφανοῦς δαίμονος ἔμενεν ἀκίνητος μὴ ὑπακούουσα εἰς τὴν πυρετώδη βίαν τῶν κωπηλατῶν. Τότε τῶν θαλασσῶν ὁ ἀπότητος δεσπότης ἐνόησεν ὅτι ὁ δεσμὸς τῆς ἁλυσσίδος δὲν εἶχεν ἐντελῶς λυθῆ καὶ λαβὼν ἀταράχως τὸν πέλεκυν ἔκοψεν αὐτὸν καὶ ἀπεσπάσθη ὡς ἐκ θαύματος ἐκ τοῦ σημείου ἔνθα ἐπέπρωτο μετ' ὀλίγον νὰ τελεσθῇ μία τῶν φρικαλεωτέρων καὶ ἐνδοξοτέρων σκηνῶν τοῦ μεγάλου ἐθνικοῦ δράματος.

«Τὰ ὀλίγα δευτερόλεπτα τὰ ὁποῖα ἐδαπανήθησαν ἐν τῷ ἀπροσδοκήτῳ ἐκείνῳ συμβάντι ἦσαν ἀρκετὰ νὰ ἐπιφέρουν τὴν καταστροφήν μας», μετ' ἀπεριγράπτου μειδιάματος μοὶ ἔλεγεν ὁ Κανάρης. «Οἱ Τοῦρκοι ἦσαν τόσοι ὥστε ἐὰν ἔπτυον ἐπάνωμας θὰ μᾶς ἔπνιγον ἀναμφιβόλως. Ἀλλ' ὁ μεγαλοδύναμος Θεὸς δὲν τὸ ἐπέτρεψε καὶ μᾶς ἔσωσε διότι ἐγνώρισε τὴν ψυχὴν τῶν δούλων του.»

Ὁ θάνατος τοῦ Κανάρη ἐν ταῖς σημεριναῖς τοῦ ἔθνους περιστάσεσιν εἶναι συμφορὰ ἀνεπανόρθωτος Βεβαίως δὲν ἦτο δυνατὸν κατ' ἐξαίρεσιν νὰ μείνῃ ἀθάνατος, οὔτε γέρων ἐννενηκοντούτης ἤθελεν ἐπιχειρήσει ὅ,τι ἄλλοτε παίζων ἐξετέλει. Ἀλλ' ἐν τῷ προσώπῳ τοῦ Κανάρη ἤστραπτεν ἀκόμη ζῶσα ἡ λάμψις τοῦ Ἱεροῦ ἀγῶνος, διότι, παραδόξως, ὅλοι οἱ μεγάλοι τῆς Δύσεως ποιηταὶ ἐκ τῶν ἄθλων αὐτοῦ ἐνεπνεύσθησαν περισσότερον παρὰ ἐκ τῶν λοιπῶν ἡρωϊκῶν κατορθωμάτων τῆς ἐπαναστάσεως. Ἐπεβάλλετο λοιπὸν ἀκόμη εἰς τὴν κοινὴν τοῦ κόσμου γνώμην ὁ θαλάσσιος ἥρως καὶ ἵστατο ἐν μέσῳ ἡμῶν ὡς μνημόσυνον αἰώνιον ἀρχαίων ἡμερῶν ἐνδόξων καὶ ὡς παράδειγμα ἀξιομίμητον εἰς τὰς παρούσας γενεάς.

Ἀλλὰ διατί ἡ ἕκτακτος αὕτη τῶν ποιητῶν συμπάθεια ὑπὲρ τοῦ Κανάρη; . . . Οὔτ' ἐγὼ δὲν τὸ καταλαμβάνω. Ἴσως εἰς τὴν προτίμησιν ταύτην συνέτεινεν ὄχι ὀλίγον καὶ ἡ ἁρμονία τοῦ ὀνόματός του . . . Μὴ γελᾷς, φίλε, διότι εἶναι βέβαιον ὅτι ἡ ποίησις ἔχει πολλὰς τοιαύτας ἰδιοτροπίας καὶ μὴ ἀμφιβάλῃς ὅτι ὅσον καὶ ἂν δοξασθῶσι πολλὰ ὀνόματα δὲν θὰ εὕρουν εὔσχημον τοποθέτησιν ἐν τῷ στίχῳ. Αὕτη εἶναι ἡ ταπεινή μου γνώμη.

Περὶ περιθάλψεως

ΤΩΝ ΘΥΜΑΤΩΝ ΤΟΥ ΠΟΛΕΜΟΥ

Ὁ πόλεμος ὑπάρχει μεταξὺ τῶν ἀνθρώπων ἀπὸ τῶν ἀρχαιοτάτων χρόνων εἰς οὓς ἀνέρχεται ἡ μνήμη τῆς ἱστορίας. Ἐφ' ὅσον τὰ ἔθνη ἐπροώδευσαν εἰς τὸν πολιτισμόν, συνεπροώδευσεν ἐν αὐτοῖς καὶ ἡ τοῦ πολέμου τέχνη. Τὰ ἀρχαιότατα ἐκ τῶν γνωστῶν πεπολιτισμένων ἐθνῶν, οἱ Αἰγύπτιοι καὶ οἱ Ἰνδοὶ εἶχον μονίμους στρατοὺς καὶ στρατιωτικὸν ὀργανισμὸν σπουδαῖον. Οἱ ἀρχαῖοι Μῆδοι καὶ οἱ Πέρσαι παρέταξαν μεγίστους στρατοὺς μετὰ ἱππικοῦ καὶ ὁπλισμένων ἁρμάτων. Οἱ ἀρχαῖοι Ἕλληνες, οἵτινες ὅλας μὲν τὰς ἐπιστήμας καὶ τέχνας ἐβελτίωσαν, πολλὰς δὲ ἐτελειοποίησαν, μεγίστας ἐποίησαν προόδους καὶ εἰς τὴν τέχνην τοῦ πολέμου, διότι οὐ μόνον ἐβελτίωσαν τὰ τῆς τακτικῆς καὶ τοῦ ὁπλισμοῦ, ἀλλ' ἀνεκάλυψαν αὐτοὶ πρῶτοι τοὺς ἀμεταβλήτους τῆς στρατηγικῆς κανόνας. Ἡ τέχνη τοῦ πολέμου ὀπισθοδρόμησε κατὰ τοὺς αἰῶνας τῆς μεσαιωνικῆς βαρβαρότητος ἐν Εὐρώπῃ, ἵνα εἰσέλθῃ αὖθις εἰς τὸ στάδιον τῆς προόδου μετὰ τῆς ἀναγεννήσεως τοῦ νεωτέρου πολιτισμοῦ. Ὥστε ἐκ τῆς ἱστορίας διδασκόμεθα, ὅτι ὁ πόλεμος δὲν εἶναι, ὥς τινες λέγουσι, τὸ προϊὸν τῆς βαρβαρότητος, ἀλλὰ γεγονὸς συμφυὲς οὕτως εἰπεῖν τῇ ἀνθρωπότητι, ἀκολουθῶν τὰς τύχας αὐτῆς. Εἰς τὴν ἱστορίαν βλέπομεν τὸν πόλεμον γινόμενον τὸ μέσον ἐνίοτε μὲν προόδου, ἄλλοτε δὲ ὀπισθοδρομήσεως. Οὐχ ἧττον ἀείποτε ὁ πόλεμος ἐθεωρήθη δικαίως ὡς ἡ μεγίστη τῶν μαστίγων τῆς ἀνθρωπότητος. Αἱ ἀμφικτυονίαι προσέφερον ἴσως ὑπηρεσίας τινὰς ὑπὲρ τῆς εἰρήνης εἰς τὸν ἀρχαῖον ἑλληνικὸν κόσμον, ὅπως αἱ *ἀρακωχαὶ τοῦ Θεοῦ* (trèves de Dieu) εἰς τὴν μεσαιωνικὴν Εὐρώπην. Οὐδένα ὅμως οἱ θεσμοὶ οὗτοι παρεκώλυσαν σπουδαῖον πόλεμον. Κατὰ τὸν μακρὸν χρόνον τῆς εἰρήνης ἥτις ἐβασίλευσεν ἐν Εὐρώπῃ ἀπὸ τῆς καταλύσεως τοῦ Ναπολέοντος Α' μέχρι τοῦ ἀνατολικοῦ πολέμου τοῦ 1853 (ἐξαιρέσει δευτερευόντων τινῶν πολέμων), πλεῖστοι ἐκ τῶν μᾶλλον πεφωτισμένων ἀνδρῶν ἐν Εὐρώπῃ ἐπίστευον, ὅτι μεγάλοι πόλεμοι δὲν ἠδύναντο πλέον νὰ λάβωσι χώραν μεταξὺ τῶν πεπολιτισμένων ἐθνῶν, καὶ ὅμως ἑκατοτε ἐγένοντο οἱ συνεχέστεροι καὶ φονικώτατοι τῶν κατὰ τοὺς νεωτέρους χρόνους πολέμων. Ἤδη δὲ παριστάμεθα μάρτυρες ἑνὸς τῶν φοβερωτάτων πολέμων οἵτινες ποτὲ ἐγένοντο. Ἀπέναντι τῶν γεγονότων τούτων δέον νὰ θεωρηθῶσιν ὡς παιδαριώδεις ὅλως αἱ προσπάθειαι τῶν *Κουακέρων* καὶ τῶν *φιλειρηνικῶν συνόδων*, ὅπως παιδαριώδης ὅλως ἦτο καὶ ἡ κατὰ τὸν παρελθόντα αἰῶνα ἀξίωσις τοῦ ἀγαθοῦ Ἀββᾶτου de Saint-Pierre, ὅτι εὗρε τὸν τρόπον τῆς ἐξασφαλίσεως ἀδιαλείπτου εἰρήνης διὰ τῆς ἀνιδρύσεως ἀνωτάτου τινὸς τῶν ἐθνῶν δικαστηρίου, μέλλοντος νὰ λύῃ ἀνεκλήτως τὰς μεταξὺ αὐτῶν διαφοράς! Οἱ πρακτικῶς ἐπὶ τῶν πραγμάτων κρίνοντες ὀφείλουσι νὰ προσπαθῶσι μὲν παντοιοτρόπως περὶ τῆς δυνατῆς ἀποσοβήσεως τῶν αἰτίων πολέμου τινός, ἐπιστάντος δ' αὐτοῦ νὰ φροντίζωσι τὸ κατὰ δύναμιν περὶ τῆς περιθάλψεως τῶν θυμάτων αὐτοῦ.

Αἱ πρῶται ἀπαρχαὶ τῆς τέχνης τοῦ περιποιεῖσθαι τοὺς τραυματίας ἀνάγονται εἰς τοὺς ἀρχαιοτάτους χρόνους. Βεβαίως δὲν ἐστεροῦντο γνώσεών τινων χειρουργικῶν οἱ ἀρχαιότεροι ἀνατολικοὶ λαοί, καὶ ἰδίως οἱ Αἰγύπτιοι. Πλὴν παρ' Ἕλλησι τὸ πρῶτον ἀνευρίσκομεν εἰς χρόνους ἀρχαιοτάτους τὰς ἀληθεῖς ἐπιστημονικὰς βάσεις τῆς χειρουργίας, ἤδη δὲ παρ' Ὁμήρῳ ἀπαντῶμεν τὴν πρώτην ἀξίαν λόγου στρατιωτικὴν χειρουργίαν ἐξασκουμένην παρὰ χειρουργῶν ἐμπείρων καὶ μεγάλως τιμωμένων. *Ἰητρὸς γὰρ ἀνὴρ πολλῶν ἀντάξιος ἄλλων*, εἶπεν ὁ Ἰδομενεύς. Ἐν τῷ πολιορκοῦντι τὴν Τροίαν ἑλληνικῷ στρατοπέδῳ διαπρεπέστατοι ἰατροὶ ἦσαν οἱ δύο τοῦ Ἀσκληπιοῦ υἱοί, ὁ Μαχάων καὶ ὁ Ποδαλείριος. Παρὰ τῶν ἀρχαίων Ἑλλήνων ἐπιστεύετο, ὅτι ὁ Ἀσκληπιὸς κατ' ἐξοχὴν ἠσχολήθη εἰς τὴν χειρουργίαν καὶ θαυμαστὰς ἐπέτυχε θεραπείας διὰ τοῦ σιδήρου, διὰ τοῦ πυρὸς καὶ διὰ τῶν φαρμάκων. Κατὰ τὸν Τρωϊκὸν πόλεμον οἱ τραυματιζόμενοι ἐτύγχανον παρευθὺς τῆς δεούσης ἰατρικῆς περιποιήσεως καὶ θεραπείας παρὰ τῶν δύο Ἀσκληπιαδῶν καὶ παρ' ἄλλων ἰατρῶν, οἵτινες ἦσαν *ἥρωες ποιμένες λαῶν*, συναγωνιζόμενοι μετὰ τῶν ὁμογενῶν αὐτῶν κατὰ τοῦ ἐχθροῦ καὶ θεραπεύοντες τοὺς τραυματίας. Παρατηρήσεως ἄξιον εἶναι, ὅτι αἱ στοιχειώδεις χειρουργικαὶ γνώσεις φαίνονται λίαν διαδεδομέναι τότε παρ' Ἕλλησι καὶ Τρωσὶ, διότι συχνάκις ἐλλείψει ἰατρῶν οἱ ἥρωες θεραπεύουσιν ἀλλήλους, ὡς ὁ Πάτροκλος τὸν Εὐρύπυλον, ὁ Τρὼς Ἀγήνωρ τὸν φίλον αὐτοῦ ἄνακτα ἥρωα Ἕλενον, ὁ Σθένελος τὸν Διομήδην, ὁ Πελάγων τὸν Σαρπηδόνα. Καὶ αὐτὴ δὲ ἡ Ἀφροδίτη πληγωθεῖσα ὑπὸ τοῦ Διομήδους (διότι οἱ Θεοὶ ἦταν μὲν ἀθάνατοι, οὐχὶ ὅμως καὶ ἄτρωτοι), τυγχάνει ἐν τῷ Ὀλύμπῳ θεραπείας παρὰ τῆς μητρὸς αὐτῆς Διώνης. Ἀπ' ἀρχαιοτάτων δὲ χρόνων παρ' Ἕλλησι, θεαὶ καὶ εὐγενέσταται δέσποιναι ἐπεχείρουν τὴν θεραπείαν τῶν πασχόντων, ἀξιομίμητον παρέχουσαι παράδειγμα εἰς τὰς εὐγενεῖς Κυρίας τῶν μεταγενεστέρων χρόνων. Καὶ αὐτοὶ δὲ οἱ Θεοὶ εἶχον τὸν ἰατρὸν αὐτῶν, τὸν Παιήονα, ὅστις ἐθεράπευε τοὺς ἀθανάτους κατὰ τὴν μέθοδον τοῦ Μαχάονος καὶ τοῦ Ποδαλειρίου, ἤτοι δι' *ἠπίων φαρμάκων*. Οἱ νεώτεροι ἐμελέτησαν καὶ ἀνέλυσαν ὑπὸ τὴν ἔποψιν τῆς νεωτέρας χειρουργικῆς ἐπιστήμης καὶ τέχνης τὴν παρ' Ὁμήρῳ χειρουργίαν, ἀνεγνώρισαν δὲ ταύτην ὡς ἔχουσαν σπουδαίαν ἐπιστημονικὴν ἀξίαν. Ἡ θεραπεία τῶν τραυμάτων, οἵαν περιγράφει αὐτὴν ὁ ποιητής, ἐξετελεῖτο ἢ ἐπὶ τοῦ πεδίου τῆς μάχης ἢ ὑπὸ τὴν σκηνήν. Συνίστατο δὲ εἰς τὴν ἐξαγωγὴν τοῦ βέλους ἢ τοῦ βλήματος, εἰς τὴν ἐκμύζησιν τοῦ αἵματος, εἰς τὴν ἐπιβολὴν *ἠπίων φαρμάκων*, ἤτοι καταπραϋντικῶν τῶν πόνων (*τῶν μελαιράων ὀδυράων*), ἐπὶ τέλει δ' εἰς τὴν ἐπίθεσιν τῶν ἐπιδέσμων. Ἐν πολλοῖς ἡ τοπογραφικὴ ἀνατομία παρ' Ὁμήρῳ εἶναι τόσον ἀκριβὴς ὅσον καὶ ἐν τῇ καθ' ἡμᾶς ἐπιστήμῃ. Ἐκ τούτων γίνεται δῆλον, ὅτι ὁ πολιορκῶν τὴν Τροίαν Ἑλληνικὸς στρατὸς δὲν ἐστερεῖτο ἰατρικῆς βοηθείας, ἀνεπαρκοῦς μὲν ἴσως, ἀλλ' ὁπωσδήποτε πολλοῦ λόγου ἀξίας. Οἱ Ῥωμαϊκοὶ στρατοί, καὶ κατὰ τοὺς νεωτέρους χρόνους οὐκ ὀλίγοι Εὐρωπαϊκοὶ στρατοί, ἐγένοντο ὑπὸ τὴν ἔποψιν ταύτην πολὺ κατώτεροι τῶν Ἑλλήνων τῆς ὁμηρικῆς ἐποχῆς. Καίτοι δὲ ὁ Ὅμηρος δὲν παρέχει πληροφορίας περὶ τῶν Τρῶων ἰατρῶν, ὅμως ἐξ ἀναλογίας καὶ

ἐκ τοῦ ἀνωτέρω παραδείγματος τοῦ Ἀγήνορος εἰκάζομεν, ὅτι καὶ αὐτοὶ δὲν ἐστεροῦντο ἰατρικῆς καὶ χειρουργικῆς θεραπείας.

Μεταβαίνοντες ἀπὸ τῶν ἀρχαίων εἰς τοὺς νεωτέρους χρόνους δυνάμεθα νὰ χρονολογήσωμεν τὴν εἰς τοὺς ἐν πολέμῳ τραυματίας χορηγουμένην ἐπιστημονικὴν θεραπείαν ἀπὸ τοῦ κατὰ τὸν δέκατον πέμπτον αἰῶνα ἀκμάσαντος ἐνδόξου γάλλου χειρουργοῦ Ambroise Paré, ὅστις θεωρεῖται ὡς ὁ καθιδρυτὴς τῆς νεωτέρας χειρουργίας καὶ ὡς ὁ ἀρχαιότατος τῶν στρατιωτικῶν ἰατρῶν τῆς νεωτέρας Εὐρώπης. Περιοριζόμεθα μόνον νὰ ὑπομνήσωμεν, ὅτι εἰς τὴν Γαλλίαν ἐπὶ τῶν συνεχῶν μεγάλων πολέμων ἐπὶ τῆς Δημοκρατίας, ἐπὶ τῆς Ὑπατίας καὶ ἐπὶ τῆς Αὐτοκρατορίας, ὀφείλονται αἱ πρῶται σπουδαιόταται ἐπὶ τοῦ προκειμένου βελτιώσεις. Ἡ κατὰ τὴν ἐποχὴν ἐκείνην παρὰ τοῖς Γάλλοις στρατιωτικὴ χειρουργία, ἐκπροσωπουμένη εἰς τὰ ἔνδοξα ὀνόματα τοῦ Desgenettes, τοῦ Percy καὶ τοῦ Larrey, ὑπῆρξεν ἀνταξία ἀληθῶς τῆς ἡρωϊκῆς ἐκείνης ἐποχῆς. Ἀληθῶς οἱ ἄνδρες ἐκεῖνοι καὶ οἱ τοῦ ὑγειονομικοῦ κλάδου συνάδελφοι αὐτῶν δὲν ἦσαν μόνον ἰατροὶ ἐμπειρότατοι, ἀλλ' ἀληθεῖς ἥρωες. Ἡ ἀτάραχος αὐτῶν ἀνδρία ἦτον ἀνωτέρα τῆς ἐνθουσιώδους ἀνδρίας τοῦ στρατιώτου, ἡ δ' αὐταπάρνησις αὐτῶν δὲν ἐγνώριζεν ὅρια. Κατὰ τὴν ἐν Ἰόππῃ ἐνσκήψασαν πανώλην ἐπὶ τῆς ἐν Αἰγύπτῳ ἐκστρατείας, ὁ Desgenettes οὐ μόνον ἐπεσκέπτετο ἀταράχως τὰ νοσοκομεῖα καὶ τὰς προσβληθείσας ὑπὸ τῆς νόσου συνοικίας, ἀλλ' ὅπως ἔτι μᾶλλον καθησυχάσῃ τὰ πνεύματα καὶ ἐνθαρρύνῃ τοὺς στρατιώτας, λαμβάνει νυστήριον καὶ κεντᾷ ἑαυτὸν κατὰ τὴν μασχάλην, ἵνα ἀποδείξῃ ὅτι ἡ ἐπικρατοῦσα ἀσθένεια δὲν ἦτο πανώλης! Μικραὶ μόνον φλογώσεις ἐπηκολούθησαν, τὸ δὲ ζητούμενον ἀποτέλεσμα κατωρθώθη, ἤτοι ἡ ἐπελθοῦσα ἐν τοῖς πνεύμασι τοῦ στρατοῦ ἡσυχία, ἥτις κατέστησε καὶ τὴν νόσον ἠπιωτέραν καὶ τὰς ἰάσεις συχνοτέρας. Εἰς τὸν Percy ὀφείλονται τὰ πρῶτα κινητὰ χειρουργεῖα, τὰ ὁποῖα ἐπιτρέπουσι τὴν ἀπονομὴν βοηθείας εἰς τοὺς τραυματίας ἤδη ἀφ' ἧς στιγμῆς πίπτουσιν ἐπὶ τοῦ πεδίου τῆς μάχης. Τὰ χειρουργεῖα ταῦτα ἐτελειοποίησεν ὁ Larrey. Ὁ ἀτρόμητος, φίλεργος, ἄγρυπνος καὶ ἀκάματος ἐκεῖνος ἀνὴρ παρίσταται οἱονεὶ ὡς ὁ ἰδανικὸς τύπος τοῦ στρατιωτικοῦ χειρουργοῦ. Οὐδέποτε ὑπὸ οὐδεμιᾶς περιστάσεως κατεβάλλετο ἢ ἀπεθαρρύνετο. Ὁ δὲ ἐφευρετικὸς αὐτοῦ νοῦς ἐδημιούργει ἀπροσδοκήτως μέσα περιθάλψεως καὶ σωτηρίας εἰς τὰς μᾶλλον δυσχερεῖς περιστάσεις. Ἐν τῇ νήσῳ Lobau ἐστερεῖτο κρέατος πρὸς κατασκευὴν ζωμοῦ, ἄνευ τοῦ ὁποίου ἐκινδύνευον ν' ἀποθάνωσιν οἱ ἐξηντλημένοι ἀσθενεῖς. Ἔσφαξε λοιπὸν τοὺς ἰδίους ἵππους, ἐπειδὴ δὲ δὲν ὑπῆρχον μαγειρικὰ σκεύη, ἔβρασε τὸ κρέας ἐντὸς θωράκων, ἐπενόησε δὲ ν' ἀρτύσῃ τὸν ζωμὸν διὰ πυρίτιδος ἐν ἐλλείψει ἅλατος. Καὶ τὸν πρῶτον μὲν κύαθον τοῦ πόματος τούτου ἔλαβεν ὁ στρατάρχης Μασσένας, τὸ δ' ἐπίλοιπον διενεμήθη εἰς τοὺς ἀσθενεῖς, τοὺς ὁποίους μεγάλως ὠφέλησεν ὁ ἀρειμάνιος τῷ ὄντι οὗτος ζωμός. Περὶ τοῦ ἐξόχου τούτου ἀνδρὸς ὁ πανηγυριστὴς αὐτοῦ, ὁ εὔγλωττος Pariset ὀρθῶς εἶπεν, ὅτι «ἐν τῷ μέσῳ τῶν »ἐνδόξων συμβάντων, ἅτινα θέλουσι κινήσει »τὸν θαυμασμὸν τῶν μεταγενεστέρων, ἐτήρησε »τὴν θέσιν αὐτοῦ ἀξιοπρεπῶς καὶ ὑπῆρξε μέ»γας μεταξὺ τῶν μεγάλων.»

Πλὴν ἡ ἀφοσίωσις τῶν ἰατρῶν καὶ τῶν νοσοκόμων δὲν ἀρκεῖ, ὅπως περιθάλψῃ τόσα τοῦ πολέμου θύματα. Πρὸς συμπλήρωσιν ἐν μέρει τῶν ἐλλείψεων τούτων καθιδρύθη ὁ θεσμὸς τοῦ *Ἐρυθροῦ Σταυροῦ*, ὅστις δικαίως δύναται νὰ θεωρηθῇ ὡς ἡ μεγίστη προσπάθεια ἥτις ποτὲ κατεβλήθη ὑπὸ τῆς φιλανθρωπίας πρὸς ἀνακούφισιν τῶν τοῦ πολέμου δεινῶν. Ἡ ἵδρυσις τοῦ Ἐρυθροῦ Σταυροῦ ἔλαβεν ἀφετηρίαν ἐκ τοῦ ἐν Ἰταλίᾳ πολέμου τοῦ 1859. Εἷς λόγιος Ἕλβετος, ὁ κ. Henry Dunant ἐκ Γενεύης, ἔχων φιλανθρωπικὴν παρά τινων ἐκ τῶν συμπολιτῶν του ἐντολήν, παρέστη εἰς τὴν μάχην τοῦ Σολφερίνου, παρευθὺς δὲ μετ' αὐτὴν προσήνεγκε σπουδαίας ὑπηρεσίας εἰς πλείστους τραυματίας. Τὰς ἐντυπώσεις καὶ παρατηρήσεις αὐτοῦ ὁ κ. Dunant ἐδημοσίευσεν ἐν πονήματι ἐπιγραφομένῳ *Μία ἀράμνησις τοῦ Σολφερίνου* (Un souvenir de Solferino), ἐν ᾧ σπαραξικαρδίως περιέγραψε τὰ δεινὰ τῶν τραυματιῶν καὶ τὰ ἀτελῆ μέσα τῆς περιθάλψεως αὐτῶν. Ἡ ἀνάγνωσις τοῦ βιβλίου τούτου ἐπροξένησε πολλὴν ἐν Εὐρώπῃ συγκίνησιν, περιέχει δὲ λεπτομερείας ὀδυνηρὰς περὶ τῆς ἀγριότητος μεθ' ἧς γίνεται ὁ πόλεμος μεταξὺ τῶν μᾶλλον πεπολιτισμένων ἐθνῶν τῆς Εὐρώπης καὶ περὶ τῆς ἀτελείας τῶν μέσων τῆς περιθάλψεως τῶν ἀτυχῶν θυμάτων. «Οὐδενὶ χα»ρίζεται ἡ ζωή, λέγει ὁ κ. Dunant, εἶναι »σφαγή, εἶναι ἀγὼν θηρίων ἀγρίων, φρενητιών»των καὶ διψώντων αἷμα.» Τὸ ἱππικὸν καὶ τὸ πυροβολικὸν ἀμφοτέρων τῶν μερῶν ἐφορμᾷ ἐπὶ πεδίων κεκαλυμμένων ὑπὸ τραυματιῶν φίλων καὶ ἐχθρῶν, οὓς ἀδιαφόρως κατασυντρίβουσιν ὑπὸ τοὺς ἵππους καὶ ὑπὸ τοὺς τροχούς. Ἐνίοτε οἱ ἀντιμαχόμενοι φονεύουσι τοὺς τραυματίας καὶ τοὺς ψυχορραγοῦντας. Κατὰ τὴν βεβαίωσιν τοῦ κ. Dunant μετὰ τὴν μάχην τοῦ Σολφερίνου οὐκ ὀλίγοι τραυματίαι διατελοῦντες ἐν λιποθυμίᾳ ἐτάφησαν ζῶντες. Ὁ περιώνυμος περιηγητὴς καὶ ἰατρὸς Tournefort περιγράφων τὰ κατὰ τὴν Τουρκικὴν αὐτοκρατορίαν κατὰ τὰς ἀρχὰς τοῦ παρελθόντος αἰῶνος, ἀναφέρει ὡς φρικωδέστατον δεῖγμα τῆς τῶν γενιτσάρων βαρβαρότητος, ὅτι μετὰ τὴν μάχην θάπτουσι πολλάκις ζῶντας τοὺς τραυματίας αὐτῶν. Τοῦτο ὅμως συμβαίνει σήμερον ἐν τοῖς πεπολιτισμένοις στρατοῖς τῆς Εὐρώπης. Μὴ νομίσῃ δέ τις, ὅτι εἶναι σπάνιον. Εἶναι ἀπ' ἐναντίας τόσον συνεχές, ὥστε ὁ ἄριστος ῥῶσσος στρατιωτικὸς ἀρχίατρος Heyfelder συμβουλεύει, ὅπως τὰ μετὰ τὴν μάχην ἀποστελλόμενα πρὸς ταφὴν τῶν νεκρῶν ἀποσπάσματα συνοδεύωσιν ἰατροί, ὅπως μὴ θάπτωνται οἱ λιπόθυμοι καὶ νεκροφανεῖς τραυματίαι. Ἐν γένει φρικώδεις παριστᾷ ὁ συγγραφεὺς τὰς ἀγωνίας τῆς ἡμέρας τῆς μάχης καὶ τῶν μετ' αὐτὴν ἡμερῶν, ὅτε σωρεῖαι ὅλαι τραυματιῶν ἀπέθνησκον ἀβοήθητοι, στερούμενοι μιᾶς σταγόνος ὕδατος ὅπως παρηγορήσωσι τὴν ἄσβεστον δίψαν αὐτῶν. Τίς δύναται νὰ συλλάβῃ ἔννοιαν τοιούτων ἀγωνιῶν! Ἐν ταῖς ἐκκλησίαις, ἐν ταῖς πλατείαις, ἐν ταῖς ἰδιωτικαῖς οἰκίαις καὶ ἐν τοῖς νοσοκομείοις τῆς Καστιλιόνης, τῆς Βρεσκίας, τῆς Κρεμόνης, τοῦ Βεργάμου, τῶν Μεδιολάνων καὶ ἄλλων πόλεων κεῖνται χιλιάδες τραυματιῶν Ἰταλογάλλων, καὶ ἄλλοι τοσοῦτοι εἰς τὰς ὑπὸ τῶν αὐστριακῶν κατεχομένας πόλεις, οἱ δὲ ἰατροί, καὶ οἱ ἐξ ἐπαγγέλματος ἐθελονταὶ νοσοκόμοι δὲν ἐπαρκοῦσιν ὅπως νοσηλεύσωσιν οὐδὲ τὸ ἐλάχιστον μέρος τοσούτων πασχόντων. Οἱ ἄφευκτοι ἀκρωτηριασμοὶ πλείστων τραυματιῶν πρὸς ἀποφυγὴν ἐπικειμένου ἐν γαγγραίνῃ θανάτου εἶναι ἡ ἀφορμὴ γοερῶν σκηνῶν. Τὰ ἀνασθητήρια δὲν ἐπιτυγχάνουσι πάντοτε, εἰς πολλοὺς δὲ προκαλοῦσι σπουδαίας νευρικὰς κρίσεις. Ἡ ἐν Σολφερίνῳ τὴν 24 Ἰουλίου 1859 συναφθεῖσα μάχη διήρκεσεν ἀπὸ ὄρθρου βαθέως μέχρις ἑσπέρας. Οἱ μαχηταὶ ἀμφοτέρων τῶν μερῶν ὑπολογίζονται εἰς τριακοσίας περίπου χιλιάδας ἀνδρῶν. Κατὰ τοὺς ἐπισήμως δημοσιευθέντας ἀριθμοὺς ἔπεσον κατ' αὐτὴν ἐξ ἀμφοτέρων τῶν μερῶν φονευμένοι καὶ τραυματίαι 3 ἀντιστρατάρχαι (feldmaréchaux), 9 στρατηγοί, 1556 ἀξιωματικοὶ παντὸς βαθμοῦ (ἐξ ὧν 630 αὐστριακοὶ καὶ 936 γαλλοσάρδοι), καὶ περίπου 40,000 στρατιῶται καὶ ὑπαξιωματικοί. Ἡ περίθαλψις τοσούτων τραυματιῶν ἦτο τόσῳ μᾶλλον ἀνέφικτος ὅσῳ μέγιστος ἦτο ἤδη ὁ ἀριθμὸς τῶν ἀσθενῶν ἐν τοῖς ἀντιμαχομένοις στρατοῖς. Ἀπὸ τῆς 15 μέχρι τῆς 31 αὐγούστου 1859 ὑπελογίσθησαν εἰς 49,665 οἱ εἰς τὰ νοσοκομεῖα τῆς Βρεσκίας εἰσελθόντες ἀσθενεῖς στρατιῶται, ἐξ ὧν οἱ 19,000 ἀνῆκον εἰς τὸν γαλλοσαρδικὸν στρατόν, οἱ δ' Αὐστριακοὶ εἶχον περίπου 20,000 ἀσθενεῖς στρατιώτας εἰς τὰ νοσοκομεῖα τοῦ Βενετικοῦ. Ὡς ἀείποτε, οὕτω καὶ ἐπὶ τῆς προκειμένης περιστάσεως βλέπομεν τοὺς ἰατροὺς διακρινομένους ἐπὶ ἀκαταβλήτῳ ζήλῳ καὶ ἀπολύτῳ αὐταπαρνήσει. Δυστυχῶς ὅμως ὁ ἀριθμὸς αὐτῶν ἦτον ἀνεπαρκέστατος. Κατὰ τὰς ὀκτὼ πρώτας ἡμέρας οὐδεμιᾶς ἐτύγχανον θεραπείας ἢ καὶ ἁπλῆς περιθάλψεως ἐκεῖνοι οὓς οἱ ἰατροὶ δι' ἑνὸς ἐμφαντικοῦ νεύματος ὑπεδείκνυον ὡς θανατηφόρως τετραυματισμένους, διότι ἕνεκα τῆς πληθύος τῶν τραυματιῶν αἱ φροντίδες τῶν ἰατρῶν καὶ τῶν νοσοκόμων συνεκεντροῦντο εἰς τοὺς παρέχοντας ἐλπίδα σωτηρίας. Οὕτω δὲ πλεῖστοι ὑπὲρ τῆς τιμῆς τῆς σημαίας των θανατηφόρως τρωθέντες στρατιῶται, ἀπέθανον ἐγκατελελειμμένοι καὶ μὴ τυχόντες ὡς ἀμοιβῆς οὔτε κἂν ἐλαχίστης κατὰ τὰς τελευταίας τῆς ζωῆς των στιγμὰς ἐνδείξεως οἴκτου. Ἀλλ' ἐπιτραπείτω ἡμῖν νὰ μεταφέρωμεν ἐνταῦθα περικοπάς τινας ἐκ τοῦ πονήματος τοῦ κ. Dunant.

«Τὴν ἡμέραν τοῦ σαββάτου ὁ ἀριθμὸς τῶν τραυματιῶν ἐπὶ τοσοῦτον αὐξάνει, ὥστε ἡ Διοίκησις καὶ οἱ κάτοικοι καὶ τὸ ἐν Καστιλιόνῃ καταλειφθὲν στρατιωτικὸν ἀπόσπασμα ἀδυνατοῦσι νὰ ἐπαρκέσωσιν εἰς τὴν περίθαλψιν αὐτῶν. Τότε δὲ ἄρχονται σκηναὶ ἐπίσης ἀξιοθρήνητοι καίτοι ὅλως διάφοροι τῶν τῆς προτεραίας.

«Ὑπάρχουσι τρόφιμα καὶ ὕδωρ καὶ ὅμως οἱ τραυματίαι ἀποθνήσκουσι τῆς πείνης καὶ τῆς δίψης· ὑπάρχει μοτὸς ἐν ἀφθονίᾳ, ἀλλὰ δὲν ὑπάρχουσι χεῖρες ἱκαναί, ὅπως ἐπιθέσωσιν αὐτὸν ἐπὶ τῶν πληγῶν. Οἱ πλεῖστοι τῶν ἰατρῶν ἠναγκάσθησαν ν' ἀναχωρήσωσιν εἰς Καβράνα, οἱ νοσοκόμοι εἰσὶν ἀνεπαρκεῖς καὶ αἱ χεῖρες ἐλλείπουσιν ἐν τῇ κρισίμῳ ταύτῃ στιγμῇ. . . .

«Ὁποίας ἀγωνίας, ὁποίας ὀδύνας βλέπομεν κατὰ τὰς ἡμέρας τῆς 25, 26 καὶ 27. Αἱ πληγαί, ἐρεθισθεῖσαι ἐκ τοῦ καύσωνος καὶ τοῦ κονιορτοῦ καὶ τῆς ἐλλείψεως τοῦ ὕδατος καὶ πάσης θεραπείας, ἔγιναν ἀλγεινότεραι· δηλητηριώδεις ἀναθυμιάσεις διαφθείρουσι τὸν ἀέρα, εἰ καὶ πᾶσαν καταβάλλει προσπάθειαν ἡ ἐφορεία ὅπως διατηρῇ ἐν καλῇ καταστάσει τὰ νοσοκομεῖα· τὸ ἀνεπαρκὲς τῶν νοσοκόμων, τῶν βοηθῶν καὶ τῶν ὑπηρετῶν καθίσταται ἐπαισθητότατον, καθότι αἱ εἰς Καστιλιόνην διευθυνόμεναι πομπεῖαι ἐξακολουθοῦσι φέρουσαι ἀνὰ πᾶν τέταρτον τῆς ὥρας νέους τραυματίας, καίτοι δὲ μεγάλην ἀναπτύσσει δραστηριότητα ἡ ἐφορεία μεταβιβάζουσα τῇ βοηθείᾳ ἰδιωτῶν τινων τραυματίας εἰς Brescia δι' ἁμαξῶν συρομένων ὑπὸ βοῶν, καὶ πάντες δὲ οἱ κάτοικοι ὅσοι ἔχουσιν ἅμαξαν προσφέρουσιν αὐτὴν ὑπὲρ τῶν τραυματιῶν καὶ παραλαμβάνουσιν οὓς ἐμπιστεύονται αὐτοῖς ἀξιωματικούς, αἱ ἀναχωρήσεις ἐλαττοῦνται πολὺ τῶν ἐλεύσεων καὶ ἡ ἐπισώρευσις ἀδιαλείπτως αὐξάνει.

«Ἐπὶ τοῦ ἐδάφους τῶν ἐκκλησιῶν ἢ τῶν νοσοκομείων τῆς Καστιλιόνης κατετέθησαν παραλλήλως τραυματίαι πάσης ἐθνικότητος, γάλλοι καὶ ἄραβες καὶ γερμανοὶ καὶ σλαῦοι. Τινὲς ἐξ αὐτῶν τοποθετηθέντες προσωρινῶς εἰς τὸ ἐνδότατον τῶν παρεκκλησίων ἀδυνατοῦσι νὰ κινηθῶσιν, ἄλλοι δὲν ἔχουσι τὴν δύναμιν νὰ

ἐξέλθωσι τοῦ ὁποίου κατέχουσι ξενοῦ χῶρου. Ἀραὶ καὶ βλασφημίαι καὶ οἰμωγαὶ πληροῦσι τοὺς θόλους τῶν ἱερῶν τούτων ἀσύλων. «Ὦ κύριε, πόσον πάσχω, μοὶ ἔλεγον τινὲς τῶν δυστυχῶν ἐκείνων· μᾶς ἐγκαταλείπουσι, μᾶς ἀφίνουσι ν' ἀποθάνωμεν ἐλεεινῷ τῷ τρόπῳ καὶ ὅμως ἐπολεμήσαμεν καλῶς.» Εἰ καὶ τόσους ὑπέστησαν κόπους, καὶ τόσας διῆλθον νύκτας ἄϋπνοι, δὲν εὑρίσκουσιν ἀνάπαυσιν· ἐν τῇ ἀπελπισίᾳ των ἐπικαλοῦνται τὴν βοήθειαν ἰατροῦ ἢ κυλίονται ἐξ ἀπογνώσεως ἐν σπασμοῖς, οἱ ὁποῖοι ἀπολήγουσιν εἰς τέτανον καὶ εἰς θάνατον. Στρατιῶται τινὲς, φανταζόμενοι ὅτι τὸ ἐπὶ τῶν πωδῶν αὐτῶν πληγῶν χεόμενον ψυχρὸν ὕδωρ παράγει σκώληκας, δὲν ἀφίνουσιν οὔτε τοὺς ἐπιδέσμους αὐτῶν νὰ βρέξωσιν· ἄλλοι, ἀφοῦ ἔτυχον τῆς καταλλήλου ἐπιδέσεως ἐν τοῖς χειρουργείοις, δὲν ἀπήλαυσαν πλέον ἄλλην διαρκούσης τῆς ἐν Καστιλιόνῃ ἀναγκαστικῆς αὐτῶν διαμονῆς, οἱ δ' ἐπίδεσμοι αὐτῶν λίαν ἐσφιγμένοι ὄντες ὅπως ἀνθέξωσιν εἰς τοὺς κλονισμοὺς τῆς πορείας καὶ μὴ ἀνανεωθέντες οὐδὲ ὑπολυθέντες, κατήντησαν βάσανος δι' αὐτούς. Οὗτοι ἔχοντες τὸ πρόσωπον μελανὸν ἐκ τῶν μυιῶν τῶν ἐπικαθημένων εἰς τὰς πληγάς των, στρέφουσι πανταχόσε βλέμματα ἀπελπισμένα οὐδεμίαν ἀπολαμβάνοντες ἀπάντησιν. Παρ' ἐκείνοις, ὁ μανδύας, τὸ ὑποκάμισον, αἱ σάρκες καὶ τὸ αἷμα ἐσχημάτισαν μίγμα ὅπου ἐνεκατέστησαν οἱ σκώληκες· πολλοὶ φρίττουσιν ἀναλογιζόμενοι ὅτι θέλουσι καταφάγει αὐτοὺς οἱ σκώληκες οὗτοι, τοὺς ὁποίους νομίζουσιν ἐξερχομένους τοῦ σώματός των, ἐνῷ προέρχονται ἐκ τῶν ἀπείρων μυιῶν τῶν λυμαινομένων τὸν ἀέρα. Ἐνταῦθα βλέπω στρατιώτην ἐντελῶς παραμορφωμένον, οὗ ἡ γλῶσσα ὑπερμέτρως ἐξέρχεται τῆς τεθραυσμένης καὶ ἐσχισμένης σιαγόνος· κινεῖται καὶ προσπαθεῖ ν' ἀνορθωθῇ βρέχω διὰ ψυχροῦ ὕδατος τὰ ξηρὰ αὐτοῦ χείλη καὶ τὴν ἐσκληκυῖαν γλῶσσαν, λαμβάνω ὀλίγον μοτὸν, ἐμβάπτω αὐτὸν ἐντὸς τῆς ὑδρίας τῆς κατόπιν μου κομιζομένης καὶ θλίβω τὸ ὕδωρ τοῦ σπόγγου τούτου ἐν τῇ ἀμόρφῳ ὀπῇ, τῇ ἀναπληρούσῃ τὸ στόμα αὐτοῦ. Ἰδοὺ ἕτερος δυστυχὴς τοῦ ὁποίου ἡ σπάθη ἀφῄρεσε μέρος τοῦ προσώπου· ἡ ῥὶς, τὰ χείλη, ὁ πώγων ἐχωρίσθησαν τοῦ λοιποῦ προσώπου· μὴ δυνάμενος νὰ ὁμιλήσῃ καὶ τυρλὸς σχεδὸν ὤν, χειρονομεῖ καὶ διὰ τῆς τοιαύτης λυπηροτάτης παντομιμικῆς, συνοδευομένης ὑπὸ φθόγγων ἀνάρθρων, ἐφελκύει τὴν προσοχήν· τῷ δίδω νὰ πίῃ καὶ ῥίπτω ἐπὶ τοῦ αἱματοφύρτου προσώπου του ὀλίγας σταγόνας καθαροῦ ὕδατος. Ἄλλος πάλιν, ἔχων ἀνοικτὸν τὸ κρανίον ἐκπνέει ἐπιχέων τὸν μυελὸν αὐτοῦ ἐπὶ τῶν πλακῶν τῆς ἐκκλησίας· οἱ σύντροφοί του ἀπωθοῦσιν αὐτὸν διὰ τοῦ ποδὸς, ἵνα μὴ ἐμποδίζῃ τὴν διάβασιν· προστατεύω αὐτὸν κατὰ τὰς τελευταίας αὐτοῦ στιγμὰς καὶ καλύπτω διὰ ῥινομάκτρου τὴν ἀθλίαν κεφαλήν, ἣν κινεῖ ἔτι ἀσθενῶς.

«Εἰ καὶ ἑκάστη οἰκία ἔγινε νοσηλευτήριον, καὶ ἑκάστη δὲ οἰκογένεια εἶχεν ἱκανὴν φροντίδα τὴν περίθαλψιν ὧν παρέλαβεν ἀξιωματικῶν, κατώρθωσα ὅμως ἀπὸ τῆς πρωΐας τῆς κυριακῆς νὰ συναθροίσω ἀριθμόν τινα γυναικῶν ἐκ τῶν τοῦ λαοῦ, αἵτινες συντελοῦσι κατὰ δύναμιν εἰς τὰς καταβαλλομένας προσπαθείας πρὸς ἐπικουρίαν τῶν τραυματιῶν· τῷ ὄντι, οὔτε περὶ ἐκτομῶν πρόκειται οὔτε περὶ ἄλλης τινος ἐγχειρήσεως, ἀλλὰ περὶ τῆς ἀνάγκης τοῦ νὰ δοθῇ τροφὴ καὶ πρὸ πάντων ὕδωρ εἰς ἀνθρώπους ἀποθνήσκοντας, κατὰ γράμμα, τῆς πείνης καὶ τῆς δίψης· ἀφοῦ δ' ἐπιτευχθῇ τοῦτο, δέον νὰ ἐπιδεθῶσιν αἱ πληγαὶ αὐτῶν, νὰ πλυθῶσι τὰ αἱματόφυρτα σώματά των, τὰ ὑπὸ λάσπης καὶ ἐντόμων κεκαλυμμένα, ταῦτα δὲ πάντα νὰ γίνωσιν ἐν τῷ μέσῳ ἀηδῶν καὶ δυσωδῶν ἀναθυμιάσεων, ἐν τῷ μέσῳ ἀτμοσφαίρας καυστηρὰς καὶ οἰμωγῶν καὶ θρήνων.

«Ἐν τούτοις, πυρὶν ἐθελοντῶν κατηρτίσθη καὶ αἱ Λομβαρδαὶ γυναῖκες τρέχουσι πρὸς ἐκείνους, οἵτινες περισσότερον τῶν ἄλλων οἰμώζουσιν, εἰ καὶ δὲν εἶναι πάντοτε οἱ μᾶλλον ἀξιολύπητοι. Προσπαθῶ νὰ ὀργανώσω ὅσον οἷόν τε καλλίτερον τὰς ἐπικουρίας ἐν τῇ συνοικίᾳ, ἥτις φαίνεται μᾶλλον ἐλλείπουσα τοιούτων, καὶ λαμβάνω ὑπὸ τὴν ἰδιαιτέραν προστασίαν μου μίαν τῶν ἐκκλησιῶν τῆς Καστιλιόνης, κειμένην ἐπὶ ὑψώματος ἀριστερὰ τοῦ ἐκ Brescia ἐρχομένου καὶ ὀνομαζομένην, νομίζω, Chiesa Maggiore. Πεντακόσιοι περίπου στρατιῶται ὑπάρχουσιν ἐν αὐτῇ συσσωρευμένοι καὶ ἑκατὸν τοὐλάχιστον ἄλλοι κεῖνται ἐπὶ ἀχύρου ἔξω τῆς ἐκκλησίας ὑποκάτω σκιάδος, ἣν ἔστησαν ἵνα προφυλάξωσιν αὐτοὺς τοῦ ἡλίου. Αἱ γυναῖκες εἰσελθοῦσαι προσέρχονται ἑκάστῳ αὐτῶν κρατοῦσαι ὑδρίας καὶ κάδους πλήρεις διαυγοῦς ὕδατος, δι' οὗ παύουσι τὴν δίψαν καὶ διαβρέχουσι τὰς πληγάς. Τινὲς τῶν αὐτοσχεδίων τούτων νοσοκόμων εἰσὶ κόραι εὐειδεῖς καὶ χαρίεσσαι· ἡ γλυκύτης καὶ ἡ ἀγαθότης αὐτῶν, οἱ ἔνδακρεις περικαλλεῖς ὀφθαλμοί των, ἡ συμπάθεια καὶ αἱ περιποιήσεις, ἐνθαρρύνουσι κατά τι τοὺς ἀσθενεῖς καὶ ἀνορθοῦσι τὸ ἠθικὸν αὐτῶν. Μικροὶ παῖδες ἐγχώριοι πηγαίνουσιν ἀπὸ τῆς ἐκκλησίας εἰς τὰς πλησιεστέρας κρήνας μεθ' ὑδριῶν, κάδων καὶ ποτιστριῶν. Τὴν διανομὴν τοῦ ὕδατος διαδέχεται ἡ διανομὴ ζωμοῦ, οὗ οἱ περὶ τὴν ἐφορείαν ἀναγκάζονται νὰ παρασκευάζωσι μεγάλας ποσότητας.....

«Παμμεγέθη δέματα μοτοῦ ἐπετέθησαν τῇδε κακεῖσε, ἕκαστος δὲ δύναται νὰ ὠφεληθῇ αὐτοῦ, ἀλλ' αἱ ἐπιδεσμίδες, αἱ ὀθόναι καὶ τὰ ὑποκάμισα ἐλλείπουσιν· ὀλίγιστα ὑπάρχουσι μέσα ἐν τῇ μικρᾷ ταύτῃ πόλει, ἔνθα διῆλθεν ὁ αὐστριακὸς στρατὸς, καὶ οὐδ' αὐτὰ τὰ τῆς πρώτης ἀνάγκης ἀντικείμενα δύναταί τις νὰ προμηθευθῇ· ἀγοράζω ὅμως ὑποκάμισά τινα καινουργῆ διὰ μέσου τῶν ἀγαθῶν γυναικῶν, αἵτινες ἔδωκαν ἤδη ὅλα τὰ παλαιὰ αὐτῶν πανιὰ, τὴν δὲ πρωΐαν τῆς Δευτέρας πέμπω τὸν ἁμαξηλάτην μου εἰς Brescia πρὸς προμήθειαν τῶν ἀναγκαίων· οὗτος ἐπανέρχεται μετ' ὀλίγας ὥρας φέρων ἐν τῇ ἁμάξῃ του σπόγγους, ἐπιδέσμους λινοῦς, καρρίδας, σιγάρα καὶ καπνὸν, χαμαίμηλον, μολόχην, ἀκταίαν, πορτογάλλια, ζάκχαριν καὶ λεμόνια, ὥστε δυνάμεθα νὰ δώσωμεν δροσιστικὴν λεμονάδα, νὰ πλύνωμεν τὰς πληγὰς διὰ μολόχης, νὰ ἐπιθέσωμεν χλιαρὰ σωλήνια καὶ ν' ἀνανεώσωμεν τοὺς ἐπιδέσμους.

«Ἐν τούτοις, ἐκερδήσαμεν νεοσυλλέκτους τινὰς, ἀρχαῖον ἀξιωματικὸν τοῦ ναυτικοῦ καὶ δύω περιηγητὰς Ἄγγλους, οἵτινες ἐπιθυμοῦντες νὰ ἴδωσι τὰ πάντα, εἰσῆλθον ἐντὸς τῆς ἐκκλησίας, τοὺς ὁποίους δὲ διὰ τῆς βίας σχεδὸν κρατοῦμεν· ἕτεροι δύο Ἄγγλοι δεικνύουσι τοὐναντίον ἐξ ἀρχῆς μεγίστην ἐπιθυμίαν τοῦ νὰ μᾶς βοηθήσωσι· διανέμουσι δὲ σιγάρα εἰς τοὺς Αὐστριακούς. Ἰταλὸς ἀββᾶς, τρεῖς ἢ τέσσαρες περιηγηταὶ καὶ εἷς δημοσιογράφος ἐκ Παρισίων, ὅστις ἀναλαμβάνει ἔπειτα τὴν διεύθυνσιν τῶν ἐπικουριῶν ἐντὸς πλησίον κειμένης ἐκκλησίας, πρὸς δὲ τινὲς ἀξιωματικοὶ, ὧν τὸ ἀπόσπασμα διετάχθη νὰ μείνῃ ἐν Καστιλιόνῃ, δίδουσιν ἡμῖν χεῖρα βοηθείας. Ἀλλ' ἐντὸς ὀλίγου εἷς τῶν στρατιωτῶν τούτων λιποθυμεῖ ἐκ τῆς συγκινήσεως καὶ πολλοὶ τῶν ἄλλων ἐθελοντῶν νοσοκόμων μας ἀποσύρονται ἀλληλοδιαδόχως μὴ δυνάμενοι ν' ἀνθέξωσιν εἰς τὴν θέαν τῶν ἀλγηδόνων, τὰς ὁποίας ἀσθενῶς μόνον δύνανται ν' ἀνακουφίσωσιν. Ὁ ἀββᾶς ἀπεσύρθη καὶ αὐτὸς, ἀλλ' ἐπανέρχεται φέρων πρὸς χρῆσιν ἡμῶν ἀρωματικὰ χόρτα καὶ φιαλίδας ἁλάτων· νέος τις γάλλος περιηγητὴς, στενοχωρηθεὶς ὑπὸ τῆς θέας τῶν ζώντων ἐκείνων ἐρειπίων, ἀρχίζει αἴφνης νὰ κλαίῃ γοερῶς. Ἔμπορος ἐκ Neuchâtel ἀφιεροῦται ἐπὶ δύω ἡμέρας εἰς τὴν ἐπίδεσιν τῶν πληγῶν καὶ εἰς τὸ γράφειν ἐπιστολὰς εἰς τὰς οἰκογενείας τῶν θνησκόντων. Ἀναγκαζόμεθα νὰ μετριάσωμεν Βέλγου τινὸς τὸν φιλάνθρωπον ἐνθουσιασμὸν, ὅστις ἐπὶ τοσοῦτον ἐκορυφώθη ὥστε φοβούμεθα μήπως καταληφθῇ ὑπὸ κακοήθους πυρετοῦ (fièvre chaude), ὡς συνέβη τοῦτο εἰς ἀξιωματικὸν ἐρχόμενον εἰς Μιλάνον ὅπως μεταβῇ παρ' ᾧ ἀνῆκε σώματι. Στρατιῶταί τινες τοῦ ἐν τῇ πόλει καταληφθέντος ἀποσπάσματος προσπαθοῦσι νὰ βοηθήσωσι τοὺς συστρατιώτας των, ἀλλ' οὐδ' αὐτοὶ δύνανται ν' ἀνεχθῶσι τὸ θέαμα τοῦτο, τὸ ὁποῖον καταβάλλει αὐτοὺς καὶ ἐκπλήττει τὴν φαντασίαν αὐτῶν. Δεκανεὺς τοῦ μηχανικοῦ τραυματισθεὶς ἐν Μαγέντᾳ, ἰαθεὶς δὲ σχεδὸν καὶ ἐπιστρέφων εἰς τὸ τάγμα του, ἔχων ὅμως ἄδειαν ὀλίγων ἡμερῶν, μᾶς συνοδεύει καὶ μᾶς βοηθεῖ μετὰ καρτερίας, εἰ καὶ δὶς λιποθυμεῖ. Χρησιμοποιοῦμεν διὰ τὴν ὑπηρεσίαν τῶν νοσοκομείων αἰχμαλώτους καλῶς ἔχοντας, τρεῖς δὲ ἰατροὶ αὐστριακοὶ μᾶς βοηθοῦσι. Γερμανὸς χειροῦργος, διαμείνας γενναίως ἐπὶ τοῦ πεδίου τῆς μάχης ὅπως περιθάλψῃ τοὺς αὐστριακοὺς τραυματίας, ἀφοσιοῦται εἰς τοὺς τραυματίας ἀμφοτέρων τῶν στρατῶν....

«Μὴ μὲ ἀφίνετέ ν' ἀποθάνω!» ἀνέκραζόν τινες τῶν δυστυχῶν τούτων, οἱ ὁποῖοι ἀφοῦ μ' ἐλάμβανον τῆς χειρὸς μετ' ἐκτάκτου ζωηρότητος, ἀπέπνεον ἅμα ἐκλιπούσης τῆς ἐπιπλάστου ταύτης δυνάμεως. Νέος δεκανεὺς εἴκοσι περίπου ἐτῶν, ἔχων γλυκὺ καὶ ἐκφραστικὸν τὸ πρόσωπον, ἐπληγώθη ὑπὸ σφαίρας κατὰ τὸν ἀριστερὸν λαγόνα· ἡ κατάστασις αὐτοῦ δὲν παρέχει ἐλπίδας, ἐννοεῖ δὲ τοῦτο ὁ ἴδιος· ἀφοῦ ἐβοήθησα αὐτὸν νὰ πίῃ, μ' εὐχαριστεῖ καὶ δακρύων προσθέτει· «Ἂ κύριε, ἂν ἐδύνασθε νὰ γράψητε εἰς τὸν πατέρα μου νὰ παρηγορήσῃ τὴν μητέρα μου!» Ἐσημείωσα τὸ ὄνομα καὶ τὴν κατοικίαν τῶν γονέων του, μετ' ὀλίγας δὲ στιγμὰς ἀπέθανε. Γέρων λοχίας, ἀρχαιότατος ἐν τῇ ὑπηρεσίᾳ, μοὶ ἔλεγε μετὰ μεγίστης θλίψεως καὶ πικρίας· «Ἐὰν μὲ ἐθεράπευον ἐγκαίρως, ἤθελον ζήσει, ἐνῷ ἀπόψε δὲν θὰ ὑπάρχω πλέον»· καὶ τῷ ὄντι τὸ ἑσπέρας ἀπέθανεν.

«Δὲν θέλω ν' ἀποθάνω», ἀνέκραζεν ἐντόνως ἀτυχὴς στρατιώτης τῆς αὐτοκρατορικῆς φρουρᾶς, ὅστις πρὸ τριῶν ἡμερῶν ἦν πλήρης ἰσχύος καὶ ῥώμης, νῦν δὲ θανατηφόρως πληγωμένος καὶ αἰσθανόμενος ὅτι ὁ θάνατος ἦτο ἀναπόφευκτος· ἀνθίστατο καὶ ἐπάλαιε κατὰ τῆς μαύρης ταύτης βεβαιότητος· τῷ ὁμιλῶ, μὲ ἀκούει, καταπραΰνεται, παρηγορεῖται καὶ ἀναμένει τὸν θάνατον μετὰ παιδικῆς ἁπλότητος. Εἰς τὸν μυχὸν τῆς ἐκκλησίας, πλησίον τοῦ βωμοῦ, ἀριστερὰ, στρατιώτης κεῖται ἐπὶ ἀχύρου· τρεῖς σφαῖραι ἐτραυμάτισαν αὐτὸν, ἡ μὲν κατὰ τὸν δεξιὸν λαγόνα, ἡ δὲ κατὰ τὸν δεξιὸν ὦμον, ἡ τρίτη δὲ ἔμεινεν ἐν τῇ δεξιᾷ του κνήμῃ· εἶναι Κυριακή, αὐτὸς δὲ βεβαιοῖ ὅτι ἀπὸ τῆς Παρασκευῆς οὐδὲν ἔφαγε· ξηρὰ λάσπη καὶ θρόμβοι αἵματος καλύπτουσιν αὐτόν· τὰ ἐνδύματα αὐτοῦ καὶ τὸ ὑποκάμισον εἰσὶ κατεσχισμένα. Ἀφοῦ ἔπλυνα τὰς πληγάς του καὶ τῷ ἔδωκα ὀλίγον ζωμὸν καὶ ἐτύλιξα αὐτὸν μετ' ἐφαπλώματος, ἀσπάζεται τὴν χεῖρά μου μετὰ μεγίστης εὐγνωμοσύνης . . . . .

«Παρὰ τὴν εἴσοδον τῆς ἐκκλησίας κεῖται Οὔγγρος, ὅστις ἀδιακόπως βοᾷ ζητῶν ἰταλιστὶ ἰατρὸν διὰ φωνῆς σπαραξικαρδίου. Κέρματα μύδρων ηὐλάκωσαν τὴν ὄψιν καὶ τὴν ῥάχιν καὶ τοὺς ὤμους αὐτοῦ, φαίνονται δὲ ἐρυθραὶ καὶ σπαίρουσαι αἱ σάρκες αὐτοῦ· τὸ ἐπίλοιπον τοῦ σώματος εἶναι ἐξογκωμένον καὶ μελανὸν καὶ

πρασινωπόν· δὲν δύναται οὔτε ν' ἀναπαυθῇ οὔτε νὰ καθήσῃ. Ἐμβάπτω μοτὸν ἐντὸς ψυχροῦ ὕδατος καὶ προσπαθῶ νὰ τῷ παρασκευάσω ἐξ αὐτοῦ κοίτην, ἀλλ' ἡ γάγγραινα ἐντὸς μικροῦ ἐπιφέρει τὸν θάνατον. Ὀλίγον ἀπώτερον Ζουάβος κλαίει πύρινα δάκρυα καὶ ἀναγκάζομαι νὰ παρηγορήσω αὐτὸν ὡς μικρὸν παιδίον. Οἱ προηγούμενοι κόποι, ἡ ἔλλειψις τροφῆς καὶ ἀναπαύσεως, ὁ ἐκ τῆς νόσου προκύπτων ἐρεθισμὸς καὶ ὁ φόβος μήπως ἀποθάνωσιν ἀβοήθητοι, ἀνέπτυξαν καὶ παρ' αὐτοῖς τοῖς ἀνδρειοτέροις στρατιώταις εὐαισθησίαν τινὰ νευρικὴν ἐκφραζομένην δι' οἰμωγῶν καὶ ὀλολυγμῶν. Ἡ πρωτίστη αὐτῶν σκέψις, ὁσάκις δὲν ἔπασχον ὑπερμέτρως, ἦν ἡ μήτηρ των καὶ ὁ φόβος τῆς ὁποίας ἤθελε δοκιμάσει θλίψεως μανθάνουσα τὴν τύχην αὐτῶν. Ἀπὸ τοῦ λαιμοῦ στρατιώτου τεθνεῶτος ἐκρέματο εἰκὼν γυναικὸς προβεβηκυίας, τῆς μητρός του βεβαίως, διὰ δὲ τῆς ἀριστερᾶς χειρὸς ἐκράτει αὐτὴν ἐπὶ τῆς καρδίας του.

«Παρὰ τὸν τοῖχον, ἑκατὸν περίπου στρατιῶται καὶ ὑπαξιωματικοὶ τυλιγμένοι ἐν τοῖς ἐφαπλώμασιν αὐτῶν, κεῖνται εἰς δύω σειρὰς παραλλήλους. Οὗτοι πάντες ἔτυχον περιθάλψεως, ἡ διανομὴ ζωμοῦ ἔγινεν, εἶναι δὲ ἥσυχοι καὶ ἤρεμοι καὶ παρατηροῦσί με διερχόμενον. Αἱ κεφαλαὶ αὐτῶν στρέφονται πρὸς τὰ δεξιὰ ὁσάκις πηγαίνω δεξιά, πρὸς τ' ἀριστερὰ ὁσάκις πηγαίνω ἀριστερά, εἰλικρινὴς δὲ εὐγνωμοσύνη ἐξεικονίζεται ἐπὶ τοῦ προσώπου αὐτῶν. Αὐστριακὸς στρατιώτης δεκαεννέα περίπου ἐτῶν, εὑρισκόμενος μετὰ 40 συμπολιτῶν του εἰς τὸ ἐνδότατον τῆς ἐκκλησίας, ἔμεινεν ἄσιτος ἐπὶ τρεῖς ἡμέρας, καὶ ἀπώλεσε μὲν τὸν ἕτερον ὀφθαλμόν, ἔχει δὲ πυρετὸν καὶ δὲν δύναται νὰ ὁμιλήσῃ· μόλις λαμβάνει ὀλίγον ζωμόν. Αἱ περιποιήσεις ἡμῶν ἀναζωογονοῦσιν αὐτὸν καὶ μετὰ εἰκοσιτέσσαρας ὥρας δυνάμεθα ν' ἀποστείλωμεν αὐτὸν εἰς Brescia. Ἕτερος αἰχμάλωτος πυρέσσων ἐφελκύει τὴν συμπάθειαν ἡμῶν· εἶναι μόλις εἴκοσιν ἐτῶν καὶ ὅμως αἱ τρίχες του εἰσὶ λευκαί· ἐλευκάνθησαν τὴν ἡμέραν τῆς μάχης.»

Εὐτυχῶς αἱ σπαραξικάρδιοι περιγραφαὶ τοῦ K. Dunant δὲν ἔμειναν ἄκαρποι. Τὸ πόνημα αὐτοῦ ἔλαβε ταχύτατα μεγίστην διάδοσιν, καὶ ἐπροξένησεν ἀπανταχοῦ τῆς Εὐρώπης μεγίστην συγκίνησιν. Ἡ ἰδέα τῆς καθιδρύσεως ἑταιρίας ἐπικούρου τῶν στρατιωτικῶν τραυματιῶν συνεζητήθη τὸ πρῶτον ἐν Γενεύῃ τὴν 9 φεβρουαρίου 1863 ἔν τινι συνεδριάσει τῆς αὐτόθι «Ἑταιρίας τῆς κοινῆς ὠφελείας.» ἔλαβε δ' αὐτὴ πρώτην ἀπαρχὴν πραγματοποιήσεως κατὰ τὸν ὀκτώβριον τοῦ αὐτοῦ ἔτους διὰ τῆς συστάσεως αὐτόθι «Διεθνοῦς ἐπιτροπῆς ἐπικούρου τῶν στρατιωτικῶν τραυματιῶν.» Ἡ διεθνὴς αὕτη ἐπιτροπὴ ἐνήργησε παρὰ ταῖς κυβερνήσεσιν ὅπως ἐπιτύχῃ τὴν συνομολόγησιν συμβάσεως, κανονιζούσης νέον οὕτως εἰπεῖν δίκαιον τοῦ πολέμου. Ἡ ἐπιτροπὴ τῆς Γενεύης ἀπήντησε σχεδὸν ἀπανταχοῦ ζωηρὰν συμπάθειαν, ἰδίᾳ δ' ἔτυχε τῆς συντόνου συνδρομῆς τοῦ Ἑλβετικοῦ Ὁμοσπονδιακοῦ Συμβουλίου καὶ τοῦ αὐτοκράτορος τῶν Γάλλων. Ἡ ἐπιζητουμένη διεθνὴς σύμβασις ὑπεγράφη ἐν Γενεύῃ τὴν 22 αὐγούστου 1864, καὶ γνωστὴ ὑπάρχει μεταξὺ τῶν διεθνῶν κειμένων ὑπὸ τὸ ὄνομα *Σύμβασις τῆς Γενεύης* (Convention de Genève). Αἱ ἀρχαί, αἱ διατυπωθεῖσαι ἐν τῇ συμβάσει τῆς Γενεύης καὶ ἐν τῇ προσθέτῳ αὐτῇ πράξει, τῇ ὑπογραφείσῃ ἐκεῖσε τὴν 20 ὀκτωβρίου 1868, εἰσὶν ἐν περιλήψει αἱ ἑξῆς. Τὰ χειρουργεῖα, τὰ στρατιωτικὰ νοσοκομεῖα, τὰ κινητὰ νοσοκομεῖα καὶ τὰ ἄλλα πρόσκαιρα καταστήματα τὰ ἀκολουθοῦντα τοὺς στρατοὺς ὅπως παραλάβωσιν ἀσθενεῖς καὶ τραυματίας, κηρύττονται οὐδέτερα καὶ ὡς τοιαῦτα μένουσιν ἀνενόχλητα καὶ προστατεύονται παρὰ τῶν διαμαχομένων, ἐν ὅσῳ ὑπάρχουσιν ἐν αὐτοῖς ἀσθενεῖς καὶ τραυματίαι. Τὸ προσωπικὸν τῶν νοσοκομείων, τῶν χειρουργείων κτλ., ἤτοι οἱ ἐπιμεληταί, οἱ περὶ τὴν ὑγειονομικὴν ὑπηρεσίαν, τὴν διοίκησιν καὶ τὴν μεταφορὰν τραυματιῶν, ὡς καὶ οἱ ἱερεῖς μετέχουσι τῶν εὐεργετημάτων τῆς οὐδετερότητος. Ὅσοι τῶν κατοίκων συνδράμωσι τοὺς τραυματίας μένουσιν ἀνενόχλητοι καὶ ἐλεύθεροι. Οἱ στρατηγοὶ τῶν διαμαχομένων δυνάμεων ἔχουσι τὸ καθῆκον νὰ ἐκκαλῶσι τὴν φιλανθρωπίαν τῶν κατοίκων, προειδοποιοῦντες αὐτοὺς περὶ τῆς συνεπομένης οὐδετερότητος. Πᾶς τραυματίας περιθαλπόμενος ἐν οἰκίᾳ προστατεύει αὐτήν. Ὁ κάτοικος ὁ παραλαβὼν ἐν τῇ οἰκίᾳ αὐτοῦ τραυματίαν ἀπαλλάττεται τῆς ὑποχρεώσεως τοῦ παρέχειν κατάλυμα εἰς τὸν στρατὸν ὡς καὶ μέρους τῶν τυχὸν ἐπιβληθησομένων ὑπὲρ τοῦ πολέμου συνεισφορῶν. Οἱ νοσοῦντες ἢ τραυματίαι στρατιωτικοὶ παραλαμβάνονται καὶ περιθάλπονται εἰς οἱανδήποτε ἀνήκουσιν ἐθνικότητα. Σημαία διακριτικὴ καὶ ὁμοιόμορφος ὁρίζεται διὰ τὰ νοσοκομεῖα, τὰ χειρουργεῖα, καὶ τὰς μεταφορὰς τῶν ἀσθενῶν ἢ τραυματιῶν, ὡς καὶ περιβραχιόνιον διὰ τὸ ἐξουδετερωθὲν προσωπικόν. Ἡ σημαία καὶ τὸ περιβραχιόνιον φέρουσιν ἐρυθρὸν σταυρὸν ἐπὶ λευκοῦ θυρεοῦ. Ἐκτὸς τῶν ἀξιωματικῶν, ὧν ἡ παρουσία δύναται νὰ ἐπηρεάσῃ τὸ ἀποτέλεσμα τοῦ πολέμου, οἱ περιπεσόντες τραυματίαι εἰς τὰς χεῖρας τοῦ ἐχθροῦ ἀποστέλλονται εἰς τὴν πατρίδα αὐτῶν, καὶ ἐν ᾧ περιπτώσει μὴ ἀναγνωρισθῶσιν ἀνίκανοι, μετὰ τὴν θεραπείαν αὐτῶν ἢ καὶ ταχύτερον εἰ δυνατόν, ἐπὶ τῇ συμφωνίᾳ νὰ μὴ λάβωσι τὰ ὅπλα διαρκοῦντος τοῦ πολέμου. Αἱ ἀρχαὶ αὗται ἐφαρμόζονται καὶ εἰς τὸ πολεμικὸν ναυτικόν. Εἰς τὰ διεθνῆ ταῦτα κείμενα προσεχώρησαν ὅλαι αἱ χριστιανικαὶ Δυνάμεις, προσεχώρησε δὲ καὶ ἡ Τουρκία, ἥτις κατόπιν διετύπωσε τὴν ἀξίωσιν, ἀναγνωρισθεῖσαν παρὰ τῆς

Εὐρώπης, ν' ἀντικαταστήσῃ τὸ ἐπ' αὐτῇ τὸν ἐρυθρὸν σταυρὸν δι' ἐρυθρᾶς ἡμισελήνου. Ἡ Ἑλλὰς προσεχώρησε διὰ τῆς ἀπὸ 5/17 ἰανουαρίου 1865 διακοινώσεως τοῦ ἐπὶ τῶν Ἐξωτερικῶν Ὑπουργοῦ Κ. Δημητρίου Μπουντούρη πρὸς τὸν Πρόεδρον τῆς Ἑλβετικῆς Ὁμοσπονδίας K. Schenk. Τὸ ἔργον τοῦ Ἐρυθροῦ Σταυροῦ δὲν ἀποτελεῖ σύνολόν τι ἐκ διαφόρων τμημάτων ἱεραρχικῶς πρὸς ἄλληλα διακειμένων. Τοὐναντίον αἱ ἑταιρίαι καὶ αἱ ἐπιτροπαὶ τοῦ Ἐρυθροῦ Σταυροῦ εἰσὶ διάφοροι κατὰ τὸν ὀργανισμὸν εἰς τὰ διάφορα ἔθνη καὶ ὅλως ἀπ' ἀλλήλων ἀνεξάρτητοι. Μόνον ἐντὸς τοῦ αὐτοῦ ἔθνους ὑπάρχει ἱεραρχικός τις μεταξὺ τῶν διαφόρων ἑταιριῶν καὶ ἐπιτροπῶν σύνδεσμος, ἀναγνωριζομένης κεντρικῆς τινος ἀρχῆς. Κοινὸς ὅμως ἁπάντων σύνδεσμος ὑπάρχει ὁ ἐπιδιωκόμενος σκοπὸς ἐπὶ τῇ βάσει τῶν ἄνω ἐκτεθέντων διεθνῶν νομίμων, καὶ κοινὸν σύμβολον ὁ ἐρυθρὸς σταυρός. Τὸ δ' ἐν Γενεύῃ ἕδρεῦον *Διεθνὲς Κομητάτον* χρησιμεύει ὡς κοινὸν κέντρον καὶ ὡς μεσάζων ἐνίοτε μεταξὺ τῶν διαφόρων κατ' ἔθνη κεντρικῶν ἐπιτροπῶν. Ὡς γνωστόν, καὶ ἐν Ἑλλάδι συνέστη πρὸ τριῶν περίπου μηνῶν ἐπίκουρος τῶν ἐν πολέμῳ τραυματιῶν Σύλλογος ἐπὶ τῇ βάσει τῶν ἀρχῶν τῆς Γενεύης, τῇ πρωτοβουλίᾳ τῆς Α. Μ. τῆς χαριτοβρύτου Βασιλίσσης Ὄλγας. Σχεδὸν ἁπανταχοῦ ὑπάρχουσι καὶ ἑταιρίαι ἢ ἐπιτροπαὶ κυριῶν. Τοιαύτη ἐπιτροπὴ κατηρτίσθη καὶ παρ' ἡμῖν. Παρετηρήθη δ' ἐν γένει, ὅτι αἱ κυρίαι προσήνεγκον ἀνεκτιμήτους πρὸς τοὺς τραυματίας ὑπηρεσίας μετὰ παραδειγματικῆς ἀφοσιώσεως.

Τὸ σύστημα τῶν ἑταιριῶν τοῦ Ἐρυθροῦ Σταυροῦ, ἐνεργοῦν ἀπὸ δεκαεξκετίας ἐν Εὐρώπῃ καὶ ἐν Ἀμερικῇ, προσέφερε μεγίστας ὑπηρεσίας εἰς τὴν πάσχουσαν ἀνθρωπότητα ἐπὶ τοῦ ἐν Σλεσβίκῳ πολέμου τῷ 1864, ἐπὶ τοῦ πολέμου τοῦ 1866 ἐν Βοημίᾳ, ἐπὶ τοῦ Μείνου, ἐν τῷ Βενετικῷ καὶ ἐν τῇ Ἀδριατικῇ, ἐπὶ τοῦ ἐν τῇ Ἀπικῇ ἐπικρατείᾳ πολέμου τῷ 1867, ἐν τῷ μεταξὺ Βρασιλίας καὶ Παραγουάης πολέμῳ καὶ τέλος ἐν τῷ μεγάλῳ γαλλογερμανικῷ πολέμῳ τῷ 1870, καθ' ὃν ὑπελογίσθησαν τὰ ἐν Γερμανίᾳ ἐνεργήσαντα κομητάτα τοῦ Ἐρυθροῦ Σταυροῦ εἰς δισχίλια.

Τὸ σύστημα τοῦ Ἐρυθροῦ Σταυροῦ οὐδὲν ἕτερον εἶναι ἢ ὀργάνωσις τῶν ἐπικούρων ἰδιωτικῶν προσπαθειῶν, ὧν προηγουμένως εἶχεν ἤδη ἀναγνωρισθῇ ἡ σπουδαία ἀξία. Κατὰ τὸν κριμαϊκὸν πόλεμον ἡ Μεγάλη Δούκισσα τῆς Ῥωσσίας Ἑλένη Παύλοβνα, ἐκ γένους ἡγεμονὶς τῆς Βυρτεμβέργης, χήρα τοῦ Μεγάλου Δουκὸς Μιχαήλ, καὶ τριακόσιαι εὐγενεῖς κυρίαι ῥωσσίδες κατῆλθον εἰς τὸ στάδιον τοῦ πολέμου ἐπίκουροι. Ἐνῷ δὲ αἱ φιλάνθρωποι αὗται κυρίαι ἐνοσήλευον τοὺς ῥώσσους τραυματίας καὶ ἀσθενεῖς, τὸ αὐτὸ ἔπραττον ἐν Κριμαίᾳ ὑπὲρ τῶν Ἄγγλων μὲν ἡ Κυρία Florence Nigtingale μετὰ τριάκοντα καὶ τεσσάρων ἀγγλίδων κυριῶν, καὶ αἱ Ἀδελφαὶ τοῦ Ἐλέους ὑπὲρ τῶν Γάλλων. Οὐδαμοῦ ὅμως ἐπεφάνη τρανώτερον ἡ δύναμις τῆς ἰδωτικῆς ἐνεργείας ὅσον ἐν ταῖς Ἡνωμέναις Πολιτείαις τῆς Ἀμερικῆς κατὰ τὸ διάστημα τοῦ τετραετοῦς ἐμφυλίου πολέμου. Τὸ *Κεντρικὸν Ἀμερικανικὸν Κομητάτον* ἠρίθμει ἐπὶ τοῦ πολέμου τούτου ὑπὲρ τὰς τριάκοντα καὶ τρεῖς χιλιάδας ἐπιτροπὰς κυριῶν. Ἐντὸς ἑνὸς μόνου ἔτους τῷ 1864 συνήθροισε καὶ ἐδαπάνησε 50,450,000 φράγκων, εἰς ἃ προσθετέα τὰ εἰς εἴδη κολοσσιαῖα βοηθήματα. Ὑπολογίζονται δὲ εἰς ἑκατονταδας χιλιάδων ὁ ἀριθμὸς τῶν στρατιωτικῶν ἀσθενῶν καὶ τραυματιῶν οὓς ἡ ἐν λόγῳ ἑταιρία περιέθαλψε, καὶ εἰς πολλὰς μυριάδας ὅσους ἔσωσεν ἀπὸ βεβαίου θανάτου.

Ἐπέπρωτο ὅπως ὁ αἰὼν οὗτος, ὅστις εἶδε τοὺς καταστρεπτικωτάτους τῶν πολέμων, νὰ ἴδῃ καὶ τὴν καθίδρυσιν πρακτικωτέρας τινὸς ἐνεργείας πρὸς παρηγορίαν τῶν δεινῶν τοῦ πολέμου. Ἐὰν ἡ ἐλπὶς τοῦ νὰ κατευνασθῶσι τὰ ἐθνικὰ πάθη, νὰ διασκεδασθῶσιν αἱ ἐθνικαὶ προλήψεις, τοὐλάχιστον μεταξὺ τῶν πεπολιτισμένων ἐθνῶν, δὲν εἶναι ἐντελῶς χιμαιρική, ἀλλὰ μετέχει τινὸς ἀληθείας, οὐδὲν δύναται μᾶλλον νὰ συντελέσῃ εἰς τὸ ἀποτέλεσμα τοῦτο ἢ ἡ κοινὴ ἀγαθοεργία πρὸς φίλους καὶ ἐχθροὺς ἐπὶ τοῦ πεδίου τῆς μάχης. Ὁπωσδήποτε ὅμως ἡ ἀγαθοποιΐα πρὸς πάσχοντας φέρει ἐν ἑαυτῇ τὴν παρηγορίαν αὐτῆς καὶ τὴν ἠθικὴν αὐτῆς ὠφέλειαν. Εἶναι δὲ πρὸ πάντων αὕτη σημεῖον ἀσφαλὲς τοῦ πολιτισμοῦ ἔθνους τινός. Ἂς ἐργασθῶμεν ἑπομένως τὸ κατὰ δύναμιν ὑπὲρ τῶν θυμάτων τοῦ πολέμου, βέβαιοι ὄντες ὅτι οὕτω καὶ τὴν ἀνθρωπότητα καὶ αὐτὴν τὴν πατρίδα ἐξυπηρετοῦμεν.

Γεώργιος Κ. Τριανταφυλλίδης.

ΤΟ ΟΡΩΜΕΝΟΝ ΚΑΙ ΤΟ ΜΗ ΟΡΩΜΕΝΟΝ

[Ἐκ τῶν τοῦ F. BASTIAT]

Συνέχεια· ἰδε σελ. 625.

III. Ο ΦΟΡΟΣ.

Θὰ ἔτυχε ν' ἀκούσητε ἐν ὁμιλίᾳ· «Ὁ φόρος εἶναι ἡ καλητέρα τοποθέτησις τῶν χρημάτων, εἶναι γονιμοποιοῦσα δρόσος. Ἴδετε πόσαι οἰκογένειαι δι' αὐτοῦ ζῶσι, καὶ ἀκολουθήσατε διὰ τοῦ νοὸς τὴν ἐπὶ τῆς βιομηχανίας ἐπίδρασιν αὐτοῦ· εἶναι τὸ ἄπειρον, εἶναι ἡ ζωή.»

Πρὸς καταπολέμησιν τοῦ δόγματος τούτου ἀναγκάζομαι νὰ ἐπαναλάβω τὴν προηγουμένην ἀναίρεσιν. Ἡ πολιτικὴ οἰκονομία γινώσκει ὅτι τὰ ἐπιχειρήματά της δὲν εἶναι ἀρκούντως τερπνά, ὥστε νὰ λέγηται περὶ αὐτῶν Repetita placent—ἡ ἐπανάληψις τέρπει· διὸ καὶ ἐτροποποίησεν ἐπὶ τὸ σκοπιμώτερον τὸ ῥητόν, ἔχουσα τὴν πεποίθησιν ὅτι ἐν τῷ στόματι αὐτῆς Repetita docent—ἡ ἐπανάληψις διδάσκει.

Ἡ ἐκ τοῦ μισθοῦ ὠφέλεια τοῦ ὑπαλλήλου εἶναι *τὸ ὁρώμενον*· ἡ ἐκ τούτου ὠφέλεια τῶν προμηθευτῶν αὐτοῦ εἶναι καὶ αὐτὴ *τὸ ὁρώμενον*. Τὸ πρᾶγμα προσβάλλει τοὺς ὀφθαλμοὺς τοῦ σώματος.

Ἀλλ' ἡ ἐκ τῆς ἀποτίσεως τοῦ φόρου ζημία τοῦ φορολογουμένου εἶναι *τὸ μὴ ὁρώμενον*, καὶ ἡ ἐκ τῆς ζημίας ταύτης ζημία τῶν προμηθευτῶν αὐτοῦ εἶναι καὶ αὐτὴ *τὸ μὴ ὁρώμενον*· καὶ ὅμως ἔπρεπε νὰ προσβάλλῃ τοὺς ὀφθαλμοὺς τοῦ πνεύματος.

Τὸ νὰ δαπανᾷ χάριν ἑαυτοῦ ὁ ὑπάλληλος πέντε φράγκα περισσότερον συνεπάγεται τὸ νὰ δαπανᾷ πέντε φράγκα ὀλιγώτερον ὁ φορολογούμενος. Τοῦ ὑπαλλήλου ἡ δαπάνη εἶναι ὁρατή, διότι γίνεται· ἀλλ' ἡ τοῦ φορολογουμένου δὲν εἶναι, διότι, φεῦ! κωλύεται νὰ τὴν κάμῃ.

Παραβάλλετε τὸ ἔθνος πρὸς γῆν αὐχμηράν, καὶ τὸν φόρον πρὸς ὑετὸν γόνιμον. Ἀλλ' ἔπρεπε καὶ νὰ ἐρωτήσητε τίνες αἱ πηγαὶ τοῦ ὑετοῦ τούτου, καὶ μὴ ὁ φόρος ἦναι ἴσα ἴσα ἡ ἀντλία δι' ἧς ἀφαιρεῖται ἡ ὑγρασία καὶ οὕτω γίνεται αὐχμηρὰ ἡ γῆ. Ἔπρεπε καὶ τοῦτο ἀκόμη νὰ ἐρωτήσητε, ἂν ἦναι δυνατόν, ἔστω καὶ ὑετὸς ὁ φόρος, νὰ λαμβάνῃ τοσοῦτον ἐκ τοῦ πολυτίμου ὕδατος διὰ τοῦ ὑετοῦ τὸ ἔδαφος, ὅσον χάνει διὰ τῆς ἐξατμίσεως.

Τὸ ἀληθὲς εἶναι ὅτι, ὅταν ὁ Εὔπολις πληρώνῃ πέντε φράγκα τῷ εἰσπράκτορι, δὲν λαμβάνει οὐδὲν εἰς ἀντάλλαγμα. Ὅταν δὲ, δαπανῶν τὰ πέντε ταῦτα φράγκα ὁ ὑπάλληλος, τὰ ἀποδίδῃ εἰς τὸν Εὔπολιν, λαμβάνει παρ' αὐτοῦ ἴσης ἀξίας σῖτον, ἐργασίαν κ.λ.π. Τὸ κάτω δὲ τῆς γραφῆς εἶναι καθαρὰ ὡς πρὸς τὸν Εὔπολιν ζημία πέντε φράγκων.

Παραδέχομαι ὅτι συχνάκις, ἔστω καὶ συχνότατα, ὁ ὑπάλληλος ἀνταποδίδει εἰς τὸν Εὔπολιν ἴσης ἀξίας ὠφέλειαν διὰ τῆς ὑπηρεσίας του. Τότε εἶναι καθαρὰ ἀνταλλαγὴ καὶ οὐδετέρωθεν ζημία. Διὸ καὶ τὰ ἐπιχειρήματά μου δὲν ἀπευθύνονται κατὰ τῶν ὠφελίμων δημοσίων ὑπηρεσιῶν. Τοῦτο μόνον λέγω· προκειμένου νὰ νομοθετήσητε θέσιν τινὰ, ἀποδείξατε τὴν χρησιμότητά της. Ἀποδείξατε ὅτι, ἕνεκα τῶν ὠφελειῶν τὰς ὁποίας εἰς τὸν Εὔπολιν παρέχει, εἶναι ἀξία τῶν πέντε αὐτοῦ φράγκων. Ἀλλ' ἐκτὸς τῆς πραγματικῆς ταύτης ἀξίας τῆς θέσεως, μὴ προτείνετε ὡς ἐπιχείρημα τὸ κέρδος τοῦ ὑπαλλήλου, τῆς οἰκογενείας του καὶ τῶν προμηθευτῶν του· μὴ λέγητε ὅτι ἡ θέσις ὑποθάλπει τὴν ἐργασίαν.

Ὅταν ὁ Εὔπολις δίδῃ εἰς τὸν ὑπάλληλον πέντε φράγκα ἀντὶ πράγματι ὠφελίμου ὑπηρεσίας, εἶναι ἀπαραλλάκτως τὸ αὐτὸ ὡς ὅταν δίδῃ εἰς τὸν ὑποδηματοποιὸν πέντε φράγκα ἀντὶ ζεύγους ὑποδημάτων. Δίδει, λαμβάνει, εἶναι ἴσα. Ἀλλ' ὅταν ὁ Εὔπολις δίδῃ τὰ πέντε φράγκα εἰς ὑπάλληλον χωρὶς νὰ λάβῃ τι εἰς ἀντάλλαγμα, ἀλλ' ἵνα μάλιστα καὶ καταπιεσθῇ, εἶναι τὸ αὐτὸ ὡς ἂν τὰ ἔδιδεν εἰς κλέπτην Τὸ ὅτι ὁ ὑπάλληλος θὰ δαπανήσῃ τὰ πέντε φράγκα ἐπὶ μεγάλῃ ὠφελείᾳ τῆς ἐθνικῆς ἐργασίας δὲν εἶναι λόγος, διότι τὸ αὐτὸ ἤθελε κάμει καὶ ὁ κλέπτης, τὸ αὐτὸ ἤθελε κάμει καὶ ὁ Εὔπολις, ἂν καθ' ὁδὸν δὲν ἀπήντα τὸν νόμιμον ἢ τὸν αὐθαίρετον παράσιτον.

Μὴ σπεύδωμεν λοιπὸν νὰ κρίνωμεν τὰ πράγματα ἐκ τοῦ *ὁρωμένου*, παρατρέχοντες τὸ *μὴ ὁρώμενον*.

Τὸ παρελθὸν ἔτος ἀπετέλουν μέρος τῆς ἐπὶ τῶν Οἰκονομικῶν Ἐπιτροπῆς. Ἐπὶ τῆς Συντακτικῆς Συνελεύσεως τὰ τῆς ἀντιπολιτεύσεως μέλη δὲν ἀπεκλείοντο συστηματικῶς ἀπὸ πάσης ἐπιτροπῆς· κατὰ τοῦτο δὲ ἔπραττε συνετῶς ἡ Συντακτικὴ Συνέλευσις. Ἤκουσα τότε τὸν κύριον Θιέρσον λέγοντα· «Δι' ὅλου τοῦ βίου μου ἐπολέμησα τοὺς νομιμόφρονας καὶ τοὺς κληρικούς. Ἀφ' ὅτου δὲ ὁ κοινὸς κίνδυνος μᾶς ἤνωσεν, ἀφ' ὅτου τοὺς ἐπλησίασα, ἀφ' ὅτου τοὺς ἐγνώρισα, ἀφ' ὅτου ἠνοίξαμεν τὰς καρδίας μας, ἐνόησα ὅτι δὲν εἶναι τὰ τέρατα, τὰ ὁποῖα ἐφανταζόμην.» Καὶ τῷ ὄντι αἱ δυσπιστίαι αὐξάνουσι, τὰ μίση ἐξάπτονται μεταξὺ τῶν κομμάτων, ἅτινα δὲν συγχρωτίζονται. Ἂν ἡ πλειονοψηφία ἄφινε νὰ εἰσέρχωνται εἰς τὰς ἐπιτροπὰς μέλη τινὰ τῆς μειονοψηφίας, ἴσως ἤθελεν ἀναγνωρισθῇ ἑκατέρωθεν ὅτι αἱ ἰδέαι δὲν ἀπέχουσι τοσοῦτον, πρὸ πάντων δὲ ὅτι δὲν εἶναι τοσοῦτον διεστραμμέναι ὅσον τὰς φαντάζονται.

Τὸ παρελθὸν λοιπὸν ἔτος ἤμην μέλος τῆς ἐπὶ τῶν Οἰκονομικῶν Ἐπιτροπῆς. Ὁσάκις τις ἀνέφερε περὶ ἐλαττώσεως τῆς χορηγήσεως τοῦ προέδρου τῆς Δημοκρατίας, τῶν ὑπουργῶν, τῶν πρέσβεων, τῷ ἔλεγον· «Χάριν αὐτῆς τῆς ὑπηρεσίας δέον νὰ περιβάλλωνταί τινες ἐκ τῶν θέσεων δι' ἀξιοπρεπείας καὶ λάμψεως. Διὰ τοῦ μέσου τούτου δυνάμεθα νὰ προσελκύσωμεν εἰς αὐτὰς τοὺς διακεκριμένους ἄνδρας. Ἄπειροι δυστυχεῖς ἀπευθύνονται πρὸς τὸν πρόεδρον τῆς Δημοκρατίας· πόσον δὲ δύσκολος θὰ ἦναι ἡ θέσις του, ἂν ἀναγκάζεται πάντοτε ν' ἀποποιῆται τὴν συνδρομήν του. Συναναστροφαὶ ἐν ταῖς ὑπουργικαῖς καὶ διπλωματικαῖς αἰθούσαις εἶναι ἐκ τῶν ἐλατηρίων τῶν συνταγματικῶν κυβερνήσεων, καὶ τὰ τοιαῦτα.»

Οἱ λόγοι οὗτοι δὲν εἶναι μὲν ἀναντίρρητοι, ἀλλὰ βεβαίως χρήζουσιν ἐπισταμένης ἐξετάσεως. Στηρίζονται ἐπὶ τοῦ καλῶς ἢ κακῶς ἐκτιμωμένου δημοσίου συμφέροντος· ἐγὼ δὲ δὲν εἶμαι πρὸς αὐτοὺς ἀδυσώπητος, ὡς οἱ πολλοὶ ἐκ τῶν ἡμετέρων Κατώνων, ὑπὸ στενοῦ πνεύματος ἄκρας φειδωλίας ἢ ζηλοτυπίας κινούμενοι.

Ἀλλ' ὅ,τι ἀναστατόνει τὴν οἰκονομολογικήν μου συνείδησιν, ὅ,τι μὲ κάμνει νὰ ἐρυθριῶ διὰ

τὸν διανοητικὴν φήμην τῆς πατρίδος μου εἶναι ἡ ἑξῆς παράλογος τετριμμένη φράσις, πάντοτε λεγομένη καὶ πάντοτε εὐμενῶς ἀποδεκτὴ γινομένη.

«Ἄλλως τε τῶν μεγιστάνων ἡ πολυτέλεια ἐμψυχόνει τὰς τέχνας, τὴν βιομηχανίαν, τὴν ἐργασίαν. Ὁ ἀρχηγὸς τοῦ Κράτους καὶ οἱ ὑπουργοί του, καλοῦντες εἰς συμπόσια καὶ συναναστροφὰς, ἐγχέουσι ζωὴν εἰς τὰς φλέβας τοῦ κοινωνικοῦ σώματος. Ἐλαττόνοντες τὴν χορήγησίν των λιμοκτονεῖτε τὴν παρισινὴν καὶ, διὰ τούτου, τὴν ἐθνικὴν βιομηχανίαν.»

Ἀλλὰ, πρὸς Θεοῦ, σεβάσθητε τὴν ἀριθμητικὴν τοὐλάχιστον, καὶ μὴ ἔρχεσθε λέγοντες πρὸς τὴν Ἐθνικὴν τῆς Γαλλίας Συνέλευσιν, ἵνα μὴ πρὸς αἰσχός της παραδεχθῇ τοὺς λόγους σας, ὅτι ἄλλο εἶναι τὸ κεφάλαιον τῆς προσθέσεως ἂν ἡ ἄθροισις γίνῃ ἀπὸ τῶν ἄνω πρὸς τὰ κάτω, καὶ ἄλλο ἂν ἀπὸ τῶν κάτω πρὸς τὰ ἄνω.

Εἶμαι ἐν τῷ συμφωνεῖν μετά τινος ἐργάτου νὰ κατασκευάσῃ αὔλακα εἰς τὸν ἀγρόν μου ἀντὶ πέντε φράγκων. Ἐν ᾧ συμφωνῶ, ὁ εἰσπράκτωρ μοῦ παίρει τὰ πέντε φράγκα διὰ τὸν ἐπὶ τῶν Ἐσωτερικῶν ὑπουργόν. Ἡ συμφωνία μου διελύθη, ἀλλ' ὁ κύριος ὑπουργὸς προσθέτει ἐκ τούτου ἓν φαγητὸν εἰς τὴν τράπεζάν του. Πῶς τολμᾶτε νὰ ὑποστηρίζητε ὅτι ἡ ἐπίσημος αὕτη δαπάνη εἶναι αὔξησις τῆς ἐθνικῆς βιομηχανίας; Δὲν ἐννοεῖτε ὅτι δὲν εἶναι εἰμὴ ἁπλῆ μετάθεσις ἀπολαύσεως καὶ ἐργασίας; Ἀλήθεια ὅτι ἐν τῇ ὑποθέσει ταύτῃ ἔχει ὁ ὑπουργὸς πλουσιωτέραν τὴν τράπεζάν του, ἀλλ' ὡσαύτως ἀλήθεια ὅτι ἐν τῇ αὐτῇ ὑποθέσει ἔχει ὁ γεωργὸς ἧττον καλῶς ἀπεξηραμένον τὸν ἀγρόν του. Παρισινός τις ξενοδόχος ἐκέρδησε πέντε φράγκα. Συμφωνῶ. Ἀλλὰ συμφωνήσατε καὶ σεῖς ὅτι ἐπαρχιακός τις γεωργὸς ἕνεκα τούτου δὲν ἐκέρδησε πέντε φράγκα. Τὸ κάτω κάτω, τὸ ἐπίσημον φαγητὸν καὶ ὁ κερδήσας ξενοδόχος εἶναι *τὸ ὁρώμενον*· ὁ κατακλυζόμενος ἀγρὸς καὶ ὁ ἀργὸς ἐργάτης εἶναι *τὸ μὴ ὁρώμενον*.

Θεέ μου! πόσον δύσκολον ἐν τῇ πολιτικῇ οἰκονομίᾳ ν' ἀποδεικνύηται ὅτι δύο καὶ δύο κάμνουν τέσσαρα. Ἀφ' οὗ δὲ ἀποδειχθῇ λέγουσιν· «Αὐτὸ εἶναι πασιδήλον· πόση πλῆξις ν' ἀκούῃ τις ἀποδείξεις περὶ τῶν πασιδήλων.»

Καὶ ὅμως ψηφίζουσιν ἔπειτα ὡς εἰ μὴ προσήχθη ἀπόδειξις.

Ἕπεται συνέχεια. Ι. Β.

Μηδὲν μηδέποτε προσθέσῃς εἰς τὰς διαδιδομένας φήμας περὶ τοῦ πλησίον σου. Διότι, ἂν μὲν ἦνε ἔνοχος, ἀπανθρώπως θέλεις αὐξήσει τὴν δυστυχίαν του διὰ τῶν συλλογισμῶν σου, ἂν δὲ ἦνε ἀθῶος, θὰ λάβῃς τὴν εὐχαρίστησιν ὅτι δὲν συμπεριελήφθης εἰς τοὺς συκοφάντας του.

Τὸ ἑπόμενον συγκινητικώτατον διήγημα, τοῦ ὁποίου μετάφρασιν παρέχομεν τοῖς ἡμετέροις ἀναγνώσταις, εἶναι ἔργον τοῦ Ἐρρίκου Γρεϊλ, ψευδώνυμον ὑπὸ τὸ ὁποῖον ὑποκρύπτεται λογία καὶ εὐφυὴς γυνή, γνωρίσασα ἐπὶ πολλὰ ἔτη ἄριστα καὶ βαθύτατα τὸν ῥωσσικὸν κόσμον, πρὸς ὃν τὸ ἡμέτερον διήγημα ἀναφέρεται, καὶ κοσμοῦσα ἀπό τινος τὰς ἐπιφυλλίδας τῶν ἐγκρίτων γαλλικῶν ἐφημερίδων *Temps* καὶ *Journal des Débats*. Σ. τ. Δ.

ΛΕΒΕΔΚΑ

Ὁ Σέργιος Μανούρωφ ἦτο κυνηγὸς καὶ ἐκ φυσικῆς κλίσεως καὶ ἐκ συνηθείας· ὅταν τις διέρχηται ὅλον τὸ ἔτος εἰς τὴν ἐξοχὴν καὶ ἔχῃ τὴν εὐκολίαν ἄνευ ἀδείας ἀγροφυλάκων καὶ ἄνευ ἄλλου κωλύματος νὰ θηρεύῃ ἐλευθέρως εἰς τὰ κτήματά του, θὰ εἶχε πολὺ ἄδικον νὰ παραμελῇ τὴν μόνην τέρψιν καὶ διασκέδασιν, ἣν δύναται ἡ ἐρημία νὰ παράσχῃ.

Ὁ Σέργιος ἠγάπα πρὸς τούτοις τοὺς ἵππους. Ἀπὸ ἀμνημονεύτων χρόνων οἱ Μανούρωφ εἶχον ἱδρύσει ἱπποφορβεῖον λαμπρὸν, ὁπόθεν οἱ κτηματίαι τῶν περιχώρων ἐπρομηθεύοντο τοὺς ἵππους καὶ τὰς φοράδας των. Οἱ ἵπποι, οἱ παραγόμενοι ἐκ τοῦ ἱπποφορβείου τούτου δὲν ἦσαν μὲν πολυπληθεῖς, ἀλλ' ἦσαν ἄριστοι. Ὁ Σέργιος διῆγε λοιπὸν εὐδαίμονα βίον μὲ τοὺς ἵππους του καὶ μὲ τὸ ὅπλον του.

Ἀλλὰ δὲν ἀρκεῖ τὸ ὅπλον διὰ νὰ θηρεύσῃ τις, χρειάζονται καὶ κύνες· εἶχε λοιπὸν ὁλόκληρον θηροκυνίαν, ἣν ἀπετέλουν κύνες ὄχι θορυβώδεις καὶ πρὸς ἐπίδειξιν, ἀλλ' ἐκλεκτοὶ καὶ ἱκανοὶ διὰ τὰ διάφορα τῆς θήρας εἴδη, διὰ τὴν ἀλώπεκα, διὰ τὴν ἄρκτον, διὰ τὸν λαγῶν, διὰ τὰ πτηνά. Ποτέ του ὁ Σέργιος δὲν ἐπώλει κύνας.

— Ὁ κύων, ἔλεγεν, εἶνε εὐγενέστατον ζῷον, τὸ ὁποῖον δὲν δύναταί τις νὰ πληρώσῃ μὲ ἄργυρον.

Ἐχάριζε τοὺς κύνας του, διότι δὲν ἦτο φιλάργυρος, ἀλλὰ δὲν τοὺς ἐπώλει.

Ἡ βασίλισσα ὄχι μόνον τῆς θηροκυνίας, ἀλλὰ καὶ τοῦ οἴκου ἦτο ἡ Λεβέδκα, μεγαλόσωμον λαγωνικὸν ἐκ Σιβηρίας, τὸ ὁποῖον εἶχεν ἀργυρόχρουν καὶ ἀκηλίδωτον τὴν τρίχα, οὐλὴν δὲ καὶ μεταξώδη, ὅπως αἱ αἶγες τῆς Ἀγκύρας. Ἦτο τόσον ὑψηλὴ ἡ Λεβέδκα, ὥστε καὶ ὅταν ἐκάθητο ὑπερεῖχε τῆς παρακειμένης τραπέζης καθ' ἅπαν τὸ ὕψος τοῦ κυκνείου τραχήλου της καὶ τῆς λεπτοφυοῦς κεφαλῆς της. Τὴν ὥραν τοῦ γεύματος, ἂν ὁ κύριός της τὴν ἐλησμόνει τῷ ἔλειχε τὸν τράχηλον χωρὶς νὰ σκωθῇ, ἀλλ' ὑψοῦσα μόνον τὸ ῥύγχος. Τότε ἐκεῖνος τῇ ἔδιδε κομμάτιον λευκοῦ ἄρτου, ὃν ὑπερηγάπα καὶ ὃν μόνον ἐπέτρεπεν εἰς αὐτὴν ὁ Μανούρωφ.

Ἡ Λεβέδκα—τὸ ὄνομα τοῦτο σημαίνει κύκνος—ἦτο ἀξία τῆς ἐπωνυμίας της διὰ τὴν πολλὴν χάριν τοῦ βαδίσματός της. Ὅταν τρέχουσα κατεδίωκε τὸν λαγῶν, οἱ πόδες της ἐκ-

τεταμένοι ἀπετέλουν μὲ τὸ σῶμά της μίαν γραμμὴν εὐθεῖαν μόλις κυματίζουσαν· ἦτο τόσον ἐλαφρὰ, ὥστε δὲν ἄφηνε σχεδὸν ἴχνη ἐπὶ τῆς γῆς· ἡ πρᾳότης της ἦτο ἀπαραδειγμάτιστος καὶ ἡ ἀπεριόριστος εὐπείθειά της κατέβαλλε καὶ αὐτὴν τὴν φυσικὴν τοῦ κυνὸς ῥοπὴν, ὥστε ἂν ἐν ᾧ κατεδίωκε ζῷόν τι ἐσύριζεν ὁ κύριός της προσκαλῶν αὐτὴν, ἄφηνε τὸ ζῷον καὶ ἐπανήρχετο πρὸς ἐκεῖνον. Πρὸς οὐδεμίαν ἄλλην φωνὴν ἔτεινε τὸ οὖς.

Ἡ Λεβέδκα εἶχεν ἡλικίαν τριῶν ἐτῶν καὶ ἡμίσεος, ἡλικίαν, καθ' ἣν ὁ κύων παρέχει πλέον καταφανεῖς τὰς ἰδιότητάς του τὰς φυσικάς. Δὲν ἠθέλησε δὲ νὰ δεχθῇ ἄλλον σύζυγον παρὰ τὸν καλλίτερον κύνα τῆς θηροκυνίας· ἦτο λαμπρότατον καὶ ὡραιότατον ζῷον καὶ ἐκεῖνος, λευκὸς μὲ τεφρόχρουν κηλίδα ἐπὶ τοῦ αὐτίου. Ἡ Λεβέδκα ἦτο θηρευτικωτέρα αὐτοῦ.

Τοιαύτη ἦτο ἡ Λεβέδκα. Εἶχε λοιπὸν δίκαιον ὁ Σέργιος μὴ θέλων κατ' οὐδένα λόγον ν' ἀποχωρισθῇ ἀπὸ τὴν κύνα του. Τὰ μικρά της τὰ ἔδιδεν—εἴπομεν ὅτι δὲν ἦτο φιλάργυρος—αὐτὴν ὅμως ποτὲ δὲν ἠθέλησε νὰ δώσῃ. Οὔτε ἤθελε νὰ τὴν ἀφήσῃ ν' ἀναθρέψῃ ἄλλα, διὰ νὰ μὴ κουράζηται· ἦτο τόσον ὡραία, τόσον λευκὴ, τόσον ἥμερος. Ἐπηγαινοήρχετο εἰς τὴν οἰκίαν ὡς ἡ βασίλισσα, ἥτις ἠξεύρει ὅτι τὰ πάντα τῇ ἀνήκουσι. Ἐξηπλώνετο παρὰ τοὺς πόδας τοῦ κυρίου της ἢ ὄπισθεν τοῦ καθίσματός του τὴν ἡμέραν,—ἐκοιμᾶτο τὴν νύκτα ἐπὶ ψιάθου παρὰ τοὺς πόδας τῆς κλίνης του καὶ μόλις ἐκεῖνος ἤνοιγε τοὺς ὀφθαλμοὺς, καθ' οἱανδήποτε ὥραν, συνήντα τὸ βλέμμα τῶν καστανῶν ὀμμάτων της, βαθέων καὶ γλυκυτάτων ὡς οἱ ὀφθαλμοὶ Κιρκασίας καὶ ἐχόντων ἔκφρασιν εὐφυΐας καὶ ἀγαθότητος. ἃν δὲν δύνανται νὰ ἔχωσιν ἀνθρώπινοι ὀφθαλμοί.

Κτηματίας τις τῶν περιχώρων, ὀνόματι Μαρσίνης, ἐπεθύμησε τὴν Λεβέδκαν. Τὴν εἶχεν ἴδει εἰς τὸ κυνήγιον καὶ ἐνόησε τὴν ἀξίαν της, εἶχε δὲ καὶ αὐτὸς ὡραῖον τεφρόχρουν λαγωνικὸν καὶ ἤθελε νὰ διαιωνίσῃ τὸ γένος. Ἀνεκοίνωσε τὸ πρᾶγμα εἰς τὸν Μανούρωφ, ἀλλ' εἰς μάτην.

— Ἔκλεξον οἱανδήποτε ἄλλην κύνα, ἐξ ὅσων ἔχω, τῷ εἶπεν ὁ Μανούρωφ, ἀλλ' ἡ Λεβέδκα εἶνε ἰδική μου, ἀποκλειστικῶς.

Ὁ Μαρσίνης ἐπέμενε·

— Πώλησέ μοῦ την λοιπὸν, τῷ λέγει, σοὶ δίδω πεντακόσια ἀργυρᾶ ῥούβλια.

— Δὲν εἶμαι κυνέμπορος· ἄλλως τε ἡ Λεβέδκα ἀξίζει περισσότερον. Ἔκλεξον ἄλλην καὶ ἄφες με ἥσυχον.

Μετά τινας ἑβδομάδας ὁ Μανούρωφ εὑρίσκετο στενοχωρημένος· τῷ ἐζήτουν ἀντὶ μεγάλης τιμῆς ἕνα ἰσχυρὸν μέλανα ἵππον, ὁποῖον δὲν εἶχε τὸ ἱπποφορβεῖόν του.

Ὁ Μαρσίνης προεγευμάτιζε μαζί του· τῷ ἐδιηγεῖτο τὸ πρᾶγμα.

— Ἐγὼ δύναμαι νὰ σὲ βοηθήσω, τῷ λέγει οὗτος, ἔχω ἵππον ὡς τὸν θέλεις. Σὺ ἀνατρέφεις ὡραίους ἵππους, οὐχὶ ὅμως καὶ ἰσχυρούς.

— Ὁμολογῶ ὅτι μοὶ ἀρέσουν τὰ ὡραῖα ζῷα, διὰ τοῦτο ἀγαπῶ τόσον τὴν Λεβέδκαν μου.

— Δός μοι τὴν Λεβέδκαν, νά σοι δώσω τὸν ἵππον.

— Εὐχαριστῶ, δὲν δίδω τὸν σύντροφόν μου. Οὔτε θέλει νὰ σὲ ἀκολουθήσῃ ἡ Λεβέδκα.

Ὁ Μαρσίνης δὲν ἀπήντησεν, ἀλλ' ἐστραβοκύτταξε τὸ ὑπερήφανον ζῷον.

— Ἀλήθεια, τῇ λέγει μετ' ὀλίγων στιγμῶν σιωπὴν, ἀλήθεια, Λεβέδκα, δὲν μὲ θέλεις διὰ κύριον;

Τὸ ζῷον ἐστράφη μετ' ἀδιαφορίας πρὸς αὐτὸν καὶ ἔπειτα ἔφερε περιπαθῶς τὰ βλέμματά της ἐπὶ τοῦ κυρίου της.

— Θέλεις νὰ ὑπάγῃς μαζί του; ἠρώτησεν οὗτος δεικνύων τὸν Μαρσίνην.

Ἡ Λεβέδκα ἠνορθώθη μετὰ νωχελοῦς χάριτος· ὀρθοειδὴς κυματισμὸς διέτρεξε τὸ σῶμά της, ἐσύρθη κατὰ μῆκος μὲ τοὺς ἐμπροσθίους της πόδας καὶ ἐπλησίασε πρὸς τὸν Μαρσίνην, ὃν ὠσφραίνετο πανταχόθεν. Οὗτος ἔτεινε τὴν χεῖρα ἵνα τὴν θωπεύσῃ, ἀλλ' ἐκείνη ἐτράπη εἰς τὰ ὀπίσω γαυγίζουσα ἀπειλητικῶς καὶ δεικνύουσα τοὺς λευκούς της ὀδόντας ὀξεῖς ὡς βελόνας.

Ὁ Σέργιος ἤρχισε νὰ γελᾷ.

— Κακὰ θὰ περάσητε μαζί, λέγει. Ἔλα, καλή μου, ἔλα ἐδῶ καὶ ἄφες τον ἥσυχον.

Τὸ εὐγενὲς ζῷον ὑπήκουσεν, ἂν καὶ ἐξηκολούθει νὰ γαυγίζῃ. Ὁ Μαρσίνης τὴν παρετήρει μετὰ μίσους.

— Ὅταν γείνῃς ἰδική μου, ἐσκέπτετο, θὰ μ' ἀγαπήσῃς, τί θὰ κάμῃς!

— Παρῆλθε μήν. Ὁ Σέργιος εὗρεν ἀλλαχόθεν τὸν ἵππον, ὅστις τῷ ἐχρειάζετο. Εἶχον ἀρχίσει τὰ φθινοπωρινὰ κυνήγια καὶ καθ' ἑκάστην πρωΐαν, πρὸ τῆς ἀνατολῆς τοῦ ἡλίου, ἔτρεχεν εἰς τοὺς ἀγροὺς μὲ τὴν Λεβέδκαν. Ποτὲ δὲν ἐπανήρχετο χωρὶς νὰ φέρῃ δύο τρεῖς λαγωοὺς, τοὺς ὁποίους μὲ τόσην φιλοκαλίαν ἐσήκωνεν ἡ Λεβέδκα, ὥστε ποτὲ δὲν ἐκηλίδωνε μὲ αἷμα τὴν χιονόλευκον δοράν της. Ἐφόνευε τὸ κυνηγούμενον ζῷον χωρὶς ποτὲ νὰ χαλάσῃ τὴν *γουναν*. Ὁ Σέργιος εἶχε ἐστρωμένον τὸ δωμάτιόν του μὲ τοιαῦτα *γουναρικά*.

Ἐπανερχόμενός ποτε ἀπὸ μίαν πανήγυριν τῶν περιχώρων ὁ Μαρσίνης, κατέλυσεν εἰς τοῦ φίλου του. Τὴν ἐπιοῦσαν ἐκυνήγησαν μαζί. Εἶδε πάλιν εἰς τὸ ἔργον τὴν κύνα ὁ Μαρσίνης καὶ ἡ παλαιά του ἐπιθυμία ἀνεγεννήθη ζωηροτέρα.

— Πώλησόν μου, Σέργιε, σὲ παρακαλῶ, τὴν Λεβέδκαν.

— Σοῦ εἶπα, ὄχι. Ἀπορῶ πῶς ἐπιμένεις νὰ λαμβάνῃς τοιαύτας ἀρνήσεις, τῷ ἀπήντησε γελῶν.

— Θὰ σοῦ τὴν κλέψω....

— Ἂν ἠμπορῇς!

Κατὰ τὴν ὥραν τοῦ προγεύματος οἱ δύο φίλοι διηυθύνθησαν πρὸς τὴν οἰκίαν. Ὁ Σέργιος ἦτο λίαν εὔθυμος καὶ περιποιητικὸς, ἵνα κολάσῃ τὴν κακὴν ἐντύπωσιν, ἣν θὰ εἶχεν ἴσως κάμῃ ἡ νέα του ἄρνησις εἰς τὸν φίλον του.

Ἔβρεχε καὶ ἦτο ἀδύνατον νὰ ἐξέλθωσι μετὰ τὸ πρόγευμα εἰς περίπατον. Ὁ Μαρσίνης ἐζήτησε νὰ παίξωσιν· ἔφερον τὰ παιγνιόχαρτα καὶ ἤρχισε τὸ *πικέτο*.

Ὁ Μανούρωφ δὲν ἤξευρε νὰ παίζῃ καλά. Ἐπειδὴ δὲ δὲν ἠρέσκετο καὶ πολὺ εἰς τὸ παιγνίδιον, ἔπαιζε δὲ ἐξ ἀνάγκης, ἦτο, ὅπως ἐν τοιαύτῃ περιστάσει συνήθως συμβαίνει, ἀφῃρημένος. Ἡ ἀφαίρεσις αὕτη τῷ ἐστοίχιζεν ἀκριβά. Εἶχε χάσει ἀρκετὸν ποσὸν καὶ ἡ κατ' ἐπανάληψιν ἀποτυχία ἤρχισε νὰ τὸν στενοχωρῇ.

— Ἔχω τὴν κακήν μου σήμερον, εἶπε, βλέπων ὅτι ὁ ἀντίπαλός του ἐκέρδαινε διὰ πέμπτην φοράν.

— Ἐγὼ ὅμως ἔχω τὴν καλήν μου, ἐπανέλαβεν ὁ Μαρσίνης, γελῶν μακκιαβελικῶς. Ἂς μὴ παίξωμεν πλέον μὲ χρήματα, θέλεις;

— Τί νὰ παίξωμεν λοιπόν;

— Ἵππους.

— Καλά. Ἂς ἴδωμεν ἂν θὰ μοῦ ἦνε τυχηρότερον οἱ ἵπποι παρὰ τὰ ῥούβλια.

Ἤρχισε πάλιν ζωηρὸν τὸ παιγνίδιον. Ὁ Σέργιος ἐκέρδησεν, ἔπειτα ἔχασε καὶ πάλιν ἔχασε, καὶ ἐπὶ τέλους εὑρέθη χρεώστης τριῶν ἵππων καὶ χιλίων ῥουβλίων.

— Ἂς μείνωμεν ἕως ἐδῶ, εἶπεν ἄπελπις. Θὰ χάνω ἕως αὔριον.

— Revanche ἂν θέλῃς, τῷ λέγει ὁ Μαρσίνης. Παίζω ὅσα ἔχασες πρὸς....

— Πρὸς...;

— Τὴν Λεβέδκαν.

— Εὐχαριστῶ! ἀπαντᾷ ὁ Σέργιος γελῶν. Τί ἐπιμονή! Δὲν ἔχεις πολλὰς ἰδέας, φίλε μου, ἀλλὰ εἰς τὰς ὀλίγας τὰς ὁποίας ἔχεις ἐπιμένεις· τί διάβολο! Καὶ διηυθύνθη πρὸς τὸ γραφεῖόν του ἵνα φέρῃ τὰ χρήματα.

— Μ' ἀρέσῃ τὸ σκυλί σου....

— Τότε, φίλε μου, δύνασαι νὰ καυχηθῇς ὅτι ἐγνώρισες καὶ σὺ ἕνα κἂν ἀτυχῆ ἔρωτα εἰς τὴν ζωήν σου.

Ἐνύκτωσε καὶ ἐκάθησαν εἰς τὸ γεῦμα. Μετὰ τοῦτο ὁ Μαρσίνης, ἂν καὶ ἔβρεχε ῥαγδαίως, ἐζήτησε τὴν ἅμαξάν του.

— Αὔριον θὰ σοῦ στείλω τοὺς ἵππους, τοὺς ὁποίους μοῦ ἐκέρδησες.

— Δὲν εἶνε βία. Θὰ στείλω ἐγὼ νὰ τοὺς πάρω.

Ἡ Λεβέδκα ἰδοῦσα ἀνοικτὴν τὴν θύραν ἐξήγαγε τὸ ῥύγχος της. Ἡ δρόσος καὶ ἡ ὑγρασία τὴν εἴλκυσαν καὶ σιγὰ σιγὰ ἐξῆλθε ταλαντευομένη. Ὁ Σέργιος δὲν τὴν ἐνόησε.

Ὁ Μαρσίνης τὴν εἶδεν ἀφανιζομένην εἰς τὴν μαύρην νύκτα.... ἔλαβε τὸ μανδήλιόν του εἰς τὰς χεῖρας.

— Νομίζω, λέγει, ὅτι ἐσυναχώθηκα. Ἄκουσον, Σέργιε, μίαν τελευταίαν πρότασιν. Σοῦ δίδω ὅ,τι ἔχασες σήμερον καὶ τὸν ὡραιότερον ἵππον μου διὰ τὴν Λεβέδκαν, θέλεις;

Ὁ Μανούρωφ ἐκίνησεν ἀρνητικῶς τὴν κεφαλήν.

— Διπλασιάζω τὴν προσφορὰν, ἐπανέλαβεν ὁ Μαρσίνης ὡς ἂν καταληφθεὶς ὑπὸ πυρετοῦ ἐπιθυμίας.

Ἔτρεμεν ὅλος ὡς παράφορος καὶ ἔσφιγγον αἱ χεῖρές του μετὰ νευρώδους ταραχῆς τὸ μανδήλιον.

— Σοῦ δίδω δύο ἵππους καὶ τρεῖς χιλιάδας ῥούβλια...

— Ὄχι Σὲ λυποῦμαι, φίλε μου, ἀλλὰ σοῦ εἶπον ὄχι, ὄχι.

— Καλά... χαῖρε!

Ὁ Σέργιος ἤθελε νὰ τὸν συνοδεύσῃ μετὰ τοῦ ὑπηρέτου ἕως ἔξω, ἀλλ' ὁ Μαρσίνης δὲν ἐδέχθη.

— Δὲν εἶνε ἀνάγκη, λέγει, εὐχαριστῶ. Εἴσελθε ταχέως διότι ὁ καιρὸς εἶνε ἐλεεινὸς καὶ θὰ κρυώσῃς.

Ἐν ᾧ ἐξήρχετο ὁ Μαρσίνης ἐσκόνταψε τόσον σκαιῶς, ὥστε ἔπεσεν ἐπὶ τοῦ ὑπηρέτου· οὗτος ἐπαραπάτησε καὶ τὸ κηρὶ τὸ ὁποῖον ἐκράτει ἐσβέσθη. Βραδύτερον ὁ ὑπηρέτης ὡρκίζετο ὅτι τὸ κηρίον τὸ ἔσβεσεν ὁ Μαρσίνης, ἀλλὰ τότε ὁ δυστυχὴς ὑπηρέτης ἐπεπλήχθη ὑπὸ τοῦ κυρίου του, ὠνομάσθη dourak, *μπουντα.λᾶς*, καὶ ἐστάλη νὰ φέρῃ ἄλλο κηρίον.

Ἐν τῷ μεταξὺ εἶχεν ἐξέλθει ὁ Μαρσίνης καὶ εἶχε κλείσει τὴν θύραν. Ὁ Σέργιος διηυθύνθη μὲ βραδέα βήματα πρὸς τὴν αἴθουσαν, μόλις δ' εἰσῆλθεν ἤκουσε τὸν κρότον τῶν τροχῶν τῆς ἀπερχομένης ἁμάξης.

— Θὰ ἐδυσκολεύθη, ἐσκέπτετο, ν' ἀναβῇ εἰς τὴν ἅμαξαν εἰς τὰ σκοτεινά. Ἀδιάφορον! αὐτὸς ὁ ἄνθρωπος πολὺ μ' ἐνοχλεῖ.

Ἐκάθησεν ἐπὶ τοῦ ἀνακλίντρου μετά τινας δὲ στιγμὰς ἔστρεψε κύκλῳ τὰ βλέμματα, ὡς νὰ ἐζήτει τι.

— Μπᾶ! ἀνέκραξεν, ἡ Λεβέδκα δὲν ἐπανῆλθε. Θὰ καταλερώθηκε μ' αὐτὸν τὸν διαβολόκαιρον.

Ἐπῆρε τὸ ἐπανωφόρι του καὶ ἐξῆλθεν εἰς τὸ προκύλιον. Μάτην προσεπάθουν οἱ ὀφθαλμοί του νὰ διακρίνουν ἐν τῷ πυκνῷ σκότει ἀπόχρωσίν τινα λευκωτέραν.... Ἐσφύριζεν σιγὰ τὸ πρῶτον καὶ ἔπειτα ὀξύτερον.... Τίποτε! Ἐπὶ τέλους ἔκραξε δυνατὰ τόσον, ὥστε ὁ οἶκος ὅλος ἔγεινεν ἀνάστατος. Ἔτρεξαν πάντες.

— Ἡ Λεβέδκα ἐχάθη, εἶπε, ζητήσατέ την.

Δὲν εἶπεν ἐκεῖνο, ὅπερ ὑπώπτευε· δὲν ἐτόλμα νὰ εἴπῃ εἰς τοὺς ὑπηρέτας ὅτι ὁ φίλος του τῷ

ἔκλεψε τὴν κύνα! Οἱ ὑπηρέται ἔτρεξαν καθ' ὅλας τὰς διευθύνσεις μετὰ λαμπάδων πρὸς ἀναζήτησιν... Εἰς μάτην!

Ὁ Σέργιος εἰσῆλθε πολὺ τεταραγμένος. Τῷ ἤρχετο νὰ κλαύσῃ. Δὲν ἤξευρε διὰ τί ἐλυπεῖτο πλειότερον, διότι ἐλυπεῖτο τὴν προσφιλῆ του κύνα, ἢ διότι στενός του φίλος εἶχε διαπράξει τοιαύτην ἀκατονόμαστον καὶ ἐπονείδιστον πρᾶξιν. Ἐξῆλθε μετά τινας στιγμὰς πάλιν εἰς τὸ προαύλιον. Ἐξ συνηθείας μᾶλλον ἢ ἐξ ἐλπίδος ἐσφύριξε καὶ πάλιν ὀξέως. Εἰς τὸ σφύριγμα τοῦτο ἀπήντησεν ἀσθενὲς καὶ ὡς λίαν ἀπομεμακρυσμένον γαύγισμα, ὅπερ ὡμοίαζε μᾶλλον πρὸς ἠχώ.

Ἔτεινε τὸ οὖς καὶ ἤρχισε πάλιν. Πλησιέστερον μέν, ἀλλ' ἀπὸ τοῦ βάθους τοῦ δάσους ἠκούσθη τὸ γαύγισμα. Ὁ Σέργιος κατέστησε προσεκτικοὺς τοὺς ἀνθρώπους του, εἷς δ' ἐξ αὐτῶν φέρων λαμπάδα διὰ χειρὸς διηυθύνετο πρὸς τὴν θύραν τοῦ περιβόλου, ἣν ἔμελλε ν' ἀνοίξῃ. Λευκὸς ὄγκος ἐχύθη μέσα μετὰ ταχύτητος ἀπὸ τοῦ ὕψους τῆς θύρας καὶ ἔπεσεν εἰς τοὺς πόδας τοῦ Σεργίου. Ἦτο ἡ Λεβέδκα. Συνεστράφη δὶς καὶ τρὶς παρὰ τοὺς πόδας τοῦ κυρίου της στενάζουσα ὑπὸ χαρᾶς καὶ εἶτα ἐλιποψύχησε. Ὁ Σέργιος τὴν ἐσήκωσεν εἰς τὰς ἀγκάλας του βαρεῖαν καὶ καταλασπωμένην καὶ τὴν ἔφερεν εἰς τὴν αἴθουσαν, ἐπὶ τοῦ ἀνακλίντρου. Πάντες δ' οἱ τῆς οἰκίας, παραβαίνοντες τὰ νόμιμα τῆς ἐθιμοτυπίας ἐν τῇ χαρᾷ των διὰ τὴν ἀνεύρεσιν τοῦ ἠγαπημένου ζῴου, ἠκολούθησαν τὸν Σέργιον εἰς τὴν αἴθουσαν. Ἐκεῖ ἐζέσταναν τὴν Λεβέδκαν, τῇ ἔδωκαν χλιαρὸν γάλα νὰ πίῃ, ἕως ὅτου συνῆλθεν. Ὁ Μανούρωφ πλήρης χαρᾶς ἤρχισε νὰ αἰσθάνηται αἰσθήματα οἴκτου πλέον πρὸς τὸν πρώην φίλον του, ὁ ὁποῖος ὁ Θεὸς ἠξεύρει πόσα εἶχε *φάγει* δαγκάματα παρὰ τῆς Λεβέδκας.

Ὀκτὼ ἡμέραι παρῆλθον χωρὶς καθ' ὅλου ν' ἀκουσθῇ ὁ Μαρσίνης. Ἐπὶ τέλους τὴν Κυριακὴν λίαν πρωὶ μετέβη ὁ ἁμαξηλάτης του εἰς τοῦ Μανούρωφ ἵνα ζητήσῃ τοὺς κερδηθέντας ἵππους. Ὁ Σέργιος παραλαβὼν τὸν ἁμαξηλάτην μετέβη εἰς τὸ ἱπποφορβεῖον καὶ ἐκλέξας τρεῖς ἀρίστους ἵππους τοὺς διηύθυνεν ὑπὸ τὴν ὁδηγίαν τριῶν ἱπποκόμων εἰς τὴν οἰκίαν.

Ἐν ᾧ δ' ἐγίνοντο ταῦτα, ἡ Λεβέδκα εἶχεν ἀκολουθήσει τὸν κύριόν της, ὅπως πάντοτε. Ὁ ἁμαξηλάτης τοῦ Μαρσίνου ἐφαίνετο ὅτι οὐδὲ κἂν τὴν εἶχε παρατηρήσει. Καθ' ἣν στιγμὴν ὁ Σέργιος ἐπέβλεπεν εἰς τὸ κλείσιμον τῆς θύρας τοῦ ἱπποφορβείου, ὁ ἁμαξηλάτης προσέφερεν εἰς τὴν Λεβέδκαν ἐν τῇ παλάμῃ του φαγώσιμόν τι, νόστιμον βέβαια, διότι τὸ ζῷον αὐθωρεὶ τὸ κατεβρόχθισε καὶ ἔπειτα ἐγλύφετο ἐπὶ πολύ. Μετὰ τοῦτο δὲ παραλαβὼν τοὺς τρεῖς ἵππους ἀπῆλθεν ἀμέσως προφασιζόμενος ὅτι ἔχει μακρὰν ὁδὸν νὰ διανύσῃ.

— Ὅπως θέλεις, τῷ εἶπεν ὁ Σέργιος, πήγαινε 's τὸ καλό! καὶ ἐθώπευσε τοὺς τρεῖς του πώλους διὰ τελευταίαν φοράν.

Ἐπανελθὼν ὁ Σέργιος εἰς τὴν αὐλὴν ἐθαύμασεν ἰδὼν τὴν Λεβέδκαν πλησιάζουσαν εἰς τὸ παρὰ τὸ φρέαρ πλῆρες ὕδατος ἀγγεῖον καὶ πίνουσαν μὲ πολλὴν ὄρεξιν.

— Περίεργον, ἐσκέφθη, οὔτε ἡ ὥρα της εἶνε, οὔτε πολλὴν ζέστην κάμνει.

Εἶτα μετέβη εἰς τὴν αἴθουσαν καὶ ἤρχισε νὰ κρούῃ τὸ κλειδοκύμβαλον διὰ νὰ περάσῃ τὴν ὥραν του, διότι ἀτελεύτητα εἶνε τὰ ἀπογεύματα τῆς Κυριακῆς εἰς τὴν ἐξοχήν, ὅταν δὲν ἔχῃ τις γειτονικὰς ἐπισκέψεις.

Δὶς ἢ τρὶς ἡ Λεβέδκα ἐζήτησε νὰ ἐξέλθῃ· μετὰ μίαν στιγμὴν ἐπανήρχετο καὶ ἐρρίπτετο ἐπὶ τοῦ τάπητος χωρὶς ὅμως νὰ κοιμᾶται, παρὰ τὴν συνήθειάν της. Οἱ ὀφθαλμοί της διαρκῶς ἐστραμμένοι πρὸς τοὺς τοῦ κυρίου της ἐδείκνυον ἀγωνίαν.

Εἰς τὰς τρεῖς ὁ ὑπηρέτης ὁ ἐπιφορτισμένος τὰ τῶν κυνῶν ἦλθε νὰ τὴν παραλάβῃ διὰ τὸ φαγητόν. Ὁ Σέργιος τὴν παρετήρει μετὰ λύπης ἐξερχομένην.

— Παράξενον πρᾶγμα, διελογίζετο, μοὶ φαίνεται παχυτέρα...

Καὶ ἐξηκολούθει νὰ παίζῃ. Μετ' ὀλίγον ὁ ὑπηρέτης ἐπανῆλθεν.

— Αὐθέντα, λέγει, ἡ Λεβέδκα δὲν θέλει νὰ φάγῃ.

— Πῶς; ἀνέκραξεν ἐκεῖνος ἐγειρόμενος.

— Ὅλο πίνει! ἔχει πιεῖ τέσσαρες φοραῖς 'σὲ μιὰ ὥρα.

— Τί εἶν' αὐτὸ λοιπόν;...

Ἡ Λεβέδκα κατέκειτο εἰς τὴν αὐλὴν ἔμπροσθεν μεγάλης γαβάθας. Δὲν ἠδύνατο πλέον νὰ σταθῇ ὀρθή· ἡ ἀσθμαίνουσα ἀναπνοή της ἐκτύπα τὰ ὑπερμέτρως φουσκωμένα πλευρά της. Ἤθελε νὰ ἐγερθῇ ἅμα εἶδε τὸν κύριόν της, ἀλλὰ ματαίως· ἔρριψε πάλιν κάτω τὴν κεφαλήν. Ὁ Σέργιος ἔκυψε καὶ τὴν ἐθώπευεν, ἵσταντο δὲ κύκλῳ οἱ ὑπηρέται. Διὰ τῆς χειρὸς ὁ Μανούρωφ ἔψαυεν ὅλον τὸ σῶμα τὸ παραμεμορφωμένον πλέον τοῦ δυστυχοῦς ζῴου, ὅπερ διὰ τῶν ὀφθαλμῶν ἐξέφραζε τὴν εὐγνωμοσύνην του, ἀλλ' ὅτε ἡ χεὶρ ἤγγισε τὴν χώραν τοῦ στομάχου, ἡ Λεβέδκα ἀφῆκε φωνὴν ὀδύνης καὶ ἐξῆλθεν ὕδωρ ἐκ τοῦ στόματός της.

— Θὰ ἔφαγε τηγανιτὸν σπογγάρι, εἶπεν ὁ κυνοκόμος.

Ἐξ ὅλων τῶν σκληροτήτων, ὅσας ὁ ἄνθρωπος ἐπενόησε κατὰ τῶν ζῴων, αὕτη εἶναι ἴσως ἡ φοβερωτέρα. Ὅταν θέλουν νὰ *ξεκάμουν* ἕνα κύνα τηγανίζουν σπόγγον εἰς βούτυρον πολὺ ἁλατισμένον· ὁ σπόγγος συστέλλεται καὶ γίνεται πολὺ μικρός. Ἀφ' οὗ τὸν φάγῃ τὸ ζῷον, αἰσθάνεται δίψαν καὶ πίνει πολύ. Ὁ σπόγγος ἕνεκα

τῆς θερμότητος τοῦ στομάχου ἀπαλλάσσεται τοῦ βουτύρου καὶ ἀρχίζει νὰ πληροῦται ὕδατος, διαστέλλεται καὶ συνδιαστέλλει καὶ τὸν στόμαχον, ἕως οὗ ἐπέρχεται ὁ θάνατος. Οὐδὲν ἀντιφάρμακον ὑπάρχει, οὐδεμία θεραπεία· ὁ θάνατος ἐπέρχεται ἄφευκτος καὶ βραδύς, ἀφ' οὗ προηγηθῇ μακρὰ καὶ ὀδυνηροτάτη ἀγωνία.

— Εἶσαι βέβαιος; ἠρώτησε τὸν κυνοκόμον ὁ Σέργιος πλήρης ὀργῆς καὶ περιφρονήσεως.

— Τὴν εἶδα λείχουσαν τὸν ἁμαξηλάτην, αὐθέντα.... Ἐκεῖνος ὁ Μαρσίνης, ὁ.... μὲ συγχωρεῖς, αὐθέντα, ἡ λύπη μὲ κάμνει....

— Ἔχεις δίκαιον! ὁ δειλός, ὁ.... Ἀποθνήσκει λοιπὸν ἡ Λεβέδκα;

— Μάλιστα.

— Μετὰ πόσην ὥραν;

— Μετὰ δύο, τρεῖς. Τὸ ζῷον ὅμως εἶνε δυνατόν, ἴσως βασταστεῖ ἕως αὔριον.

— Εἶσαι βέβαιος ὅτι δὲν ὑπάρχει θεραπεία;

— Καμμία.

Ὁ Σέργιος ἀνέβη εἰς τὸν δωμάτιόν του, ἔλαβε πολύκροτον, τὸ ἐγέμισε καὶ κατέβη. Ἡ Λεβέδκα εἶχε κλείσει τοὺς ὀφθαλμούς, λευκὸς ἀφρὸς τῇ ἤρχετο ἀπὸ καιροῦ εἰς καιρὸν εἰς τὰ χείλη. Ποῦ καὶ ποῦ ἐξέβαλεν ὀξείας κραυγάς, ἐκτυπᾶτο καὶ ἔπιπτεν ἔπειτα λιπόθυμος. Ὁ Σέργιος ἔκυψε κλαίων.—Χαῖρε, τῇ λέγει, καλὴ καὶ ὡραία Λεβέδκα μου, χαῖρε.—Τὴν ἐφίλησεν εἰς τὸ μέτωπον καὶ ἐξεκένωσε τὸ πολύκροτον...

Ἡ Λεβέδκα ἔμεινεν ἄπνους.

Ἐπὶ πολὺ ὁ Σέργιος ἐφύλαττεν εἰς τὸ πολύκροτόν του μίαν σφαῖραν διὰ τὸν Μαρσίνην. Εἰς τὰς παρακλήσεις καὶ τὰ δάκρυα τῆς γραίας Κυρίας Μανούρωφ, μητρὸς τοῦ Σεργίου, χρεωστεῖ ὁ ἄθλιος τὴν ζωήν του. Σ.

ΟΥΑΣΙΓΚΤΩΝ ΚΑΙ ΝΑΠΟΛΕΩΝ

[Ἐκ τῶν τοῦ Auguste Vacquerie.]

Οἱ Ἀμερικανοὶ οὐδέποτε ἔπαυσαν ἑορτάζοντες τὴν ἡμέραν τὴν δωρήσασαν αὐτοῖς τὸν μέγαν ἄνδρα εἰς ὃν ὀφείλουσι τὴν ἀνεξαρτησίαν αὐτῶν καὶ τὴν Δημοκρατίαν των.

Ἀναμφισβητήτως οὐδενὸς ἐπὶ γῆς ἀνδρὸς τοῦ Γεωργίου Οὐασιγκτῶνος μᾶλλον, πρέπει νὰ πανηγυρίζεται ἡ γενέθλιος ἡμέρα. Καθ' ἣν ἡμέραν ἐτελεύτησε, τὸ Κοινοβούλιον ἔκλαυσε «τὸν ἄνδρα »τὸν ἀριστεύσαντα ἐν τῷ πολέμῳ, ἐν τῇ εἰρήνῃ, »ἐν τῇ καρδίᾳ τῶν συμπολιτῶν αὐτοῦ.» Ὁ Οὐάσιγκτων κατεκτήσατο οὐ μόνον τὴν δόξαν ὅτι ἔδωκε τὴν ἀνεξαρτησίαν τῇ πατρίδι αὐτοῦ, ἀλλὰ καὶ τὴν ἐπίσης μεγάλην δόξαν ὅτι ἔδωκεν αὐτῇ τὴν ἐλευθερίαν.

Ὅτε ἀπέσπα τὴν Ἀμερικὴν ἀπὸ τῆς Ἀγγλίας, ἠδύνατο, καθὼς ἄλλοι ἔνδοξοι στρατηγοὶ ἔπραξαν, νὰ δράξηται τῆς νίκης αὐτοῦ καὶ τῆς δημοτικότητος, καὶ ν' ἀνακηρύξῃ ἑαυτὸν κύριον τῶν ἀνθρώπων οὓς ἠλευθέρωσε. Ἀλλ' ὅμως ἅμα περαιωθέντος τοῦ πολέμου, παρῃτήθη τῆς διοικήσεως καὶ εἰσελθὼν εἰς τὸν ἰδιωτικὸν βίον οὐδεμίαν ἐδέχθη ἀνταμοιβήν. Τὸ Κοινοβούλιον ἓν μόνον κατώρθωσε, ν' ἀποδεχθῇ ὁ Οὐάσιγκτων τὴν ἐλευθέραν ταχυδρομικῶν τελῶν διανομὴν τῶν ἐπιστολῶν του. Κατέγινεν εἰς τὴν γεωργίαν. Ἡ πολιτεία τῆς Βιργινίας, ὑπὲρ τῆς ναυτιλίας τῆς ὁποίας μεγάλας ὑπηρεσίας παρέσχεν, ἐδήλωσε τὰς πρὸς τοῦτον εὐχαριστίας, ἀποστείλασα αὐτῷ ἑκατὸν πεντήκοντα μετοχὰς Ἑταιριῶν, ἃς αἱ προσπάθειαι αὐτοῦ τούτου εἶχον ἀναδείξει· ἡ ἀξία τῶν μετοχῶν αὐτῶν ἀνήρχετο εἰς 250 χιλιάδας φράγκων. Τὸ ποσὸν αὐτὸ διένειμεν εἰς δύο ἐκπαιδευτικὰ καταστήματα. Καὶ τοῦτο δὲν ὑπῆρξε τὸ μόνον τεκμήριον τῆς ἀφιλοκερδείας αὐτοῦ. Καθ' ὅλον τὸ ὀκτατὲς χρονικὸν διάστημα τοῦ πολέμου, ἀνώτατος καὶ μόνος διοικητὴς αὐτὸς ὤν, ἔχων δὲ ἀπόλυτον ἐξουσίαν ἐπὶ τὰς δαπάνας, μόνον 247 λίρας ἐδαπάνα ἐτησίως εἰς ἔκτακτα ἔξοδα.

Κληθεὶς πρόεδρος τῆς Δημοκρατίας ἐν ἔτει 1789, ἐξελέχθη καὶ πάλιν τῷ 1793. Ἐπίσης ἠθέλησαν οἱ συμπολῖταί του νὰ τὸν ἐκλέξουν καὶ τῷ 1797, ἀλλ' ἀπεποιήθη, προτιμῶν τὸ μεγαλεῖον τῆς πατρίδος του ἀντὶ τοῦ ἑαυτοῦ καὶ εὑρίσκων ἐνδοξότερον ἑαυτῷ κατόρθωμα νὰ ἀπελευθερώσῃ ἓν ἔθνος ἀντὶ νὰ τὸ κατακτήσῃ.

Τὴν 14 Δεκεμβρίου 1799 φλόγωσις τῆς τραχείας ἀρτηρίας, προελθοῦσα ἐκ λεπτῆς βροχῆς ἥτις καθύγρανε τὴν κεφαλὴν καὶ τὸν λαιμὸν αὐτοῦ, τὸν ἀφήρπασεν ἀπὸ τῆς ζωῆς ἐντὸς ὀλίγων ὡρῶν. Ἀπέθανε δὲ ὡς ἀνδρεῖος. Βλέπων ἀδύνατον πᾶσαν βοήθειαν, εἶπε νὰ τὸν ἀφήσωσιν ἥσυχον. Ἐξεδύθη, κατεκλίθη, ἐσφάλισε ταῖς ἰδίαις αὐτοῦ χερσὶ τὰ βλέφαρά του καὶ σχεδὸν ἀμέσως ἐξέπνευσεν ἀταράχως, ἐν ἡλικίᾳ ἑξήκοντα ὀκτὼ ἐτῶν. Ὁ θάνατός του ὑπῆρξε γενικὴ δεινὴ συμφορά. Τὸ Κογκρέσον διέταξεν ἵνα πάντες οἱ πολῖται φέρωσιν ἐπὶ τριάκοντα ὅλα ἔτη μελανὴν σκέπην ἐπὶ τοῦ βραχίονος.

Ἰδοὺ καὶ ἓν γεγονὸς ἄξιον μνείας. Ὁ Ναπολέων ἐπένθησε τὸν Οὐασιγκτῶνα καὶ διέταξεν ἐπίσης νὰ πενθήσωσι πᾶσαι αἱ πολιτικαὶ καὶ στρατιωτικαὶ ἀρχαὶ τῆς τότε ὀνομαζομένης Γαλλικῆς Δημοκρατίας. Ὁ Ναπολέων ἐπεφόρτισε τὸν Φοντὰν νὰ πλέξῃ τὸν πανηγυρικὸν τοῦ ἐνδόξου ἀνδρὸς τῆς Ἀμερικῆς καὶ ἐν ἐπισήμῳ ὁμηγύρει εἶπε τὰ ἑξῆς περὶ Οὐασιγκτῶνος: «Ἀπέ»φυγε τὴν ἐξουσίαν ὁπόταν αὕτη ἠδύνατο νὰ »καταστῇ δεσποτική· δὲν συγκατετέθη νὰ φέρῃ »τὸ βάρος αὐτῆς ἢ μόνον ὅτε συνεσφίγχθησαν οἱ »ὅροι τῆς νομιμότητος· δὲν ἐδέχθη τὴν παρά»τασιν ταύτης, ὅταν ἐπείσθη ὅτι ἡ Ἀμερικὴ εὐ»τυχοῦσα δὲν εἶχε πλέον χρείαν τῆς ἀφοσιώ»σεώς του· τέλος ἠθέλησε νὰ ἀπολαύσῃ ὅπως »καὶ οἱ λοιποὶ συμπολῖταί του τῆς εὐτυχίας, ἣν »λαὸς μέγας ἔλαβε παρ' αὐτοῦ.» Ὅτε ὁ Ναπο-

λέων ἐπετέλεσε τὸ πραξικόπημα τῆς 18 Brumaire, ὅτε δηλαδὴ κατέβαλεν, ἀνέτρεψε βίᾳ τὸ πολίτευμα, εἶχεν ἤδη δὲ ἐπισήμως ἐπαινέσει τὸν Οὐασιγκτῶνα μὴ θελήσαντα τὴν δεσποτικὴν ἐξουσίαν καὶ ὡς μόνην δόξαν ἐκλεξάμενον ἑαυτῷ τὸν τίτλον τοῦ ἁπλοῦ πολίτου ἔθνους ἐλευθέρου, τότε ὠνόμασεν ἑαυτὸν κατ' ἀρχὰς Ὕπατον διὰ βίου, κατόπιν δὲ διαδοχικὸν αὐτοκράτορα.

Ἀποτέλεσμα τῆς πολιτείας τοῦ Οὐασιγκτῶνος ὑπὲρ τῶν Ἡνωμένων Πολιτειῶν ὑπῆρξεν ἡ διηνεκὴς αὔξησις αὐτῶν, ἡ κραταίωσίς των, ἡ ἰσχύς των καὶ εὐημερία μοναδική. Ἀποτέλεσμα τῆς πολιτείας τοῦ Ναπολέοντος διὰ τὴν Γαλλίαν ἐπῆλθον τρεῖς εἰσβολαί, αἱ συμφοραὶ τοῦ Βατερλώ, τοῦ Σεδὰν, ἡ ἀπώλεια τῆς Ἀλσατίας καὶ τῆς Λορραίνης. Κ^α^ **

Η ΧΕΙΡΑΨΙΑ

Ἔκρινα πάντοτε τοὺς ἀνθρώπους ἐκ τοῦ τρόπου τῆς χειραψίας αὐτῶν. Κατ' ἐμὲ, τὸ σημεῖον τοῦτο εἶνε ἀλάνθαστον. Ψυχρὰ χεὶρ μὲ στενοχωρεῖ, ὑγρὰ μὲ προξενεῖ κακήν τινα ἐντύπωσιν, θλίψις χειρὸς μεμετρημένη, οὕτως εἰπεῖν, μὲ παροργίζει, χεὶρ, ἥτις ἅπτεται δι' ἄκρων μόνον δακτύλων, μὲ προξενεῖ φόβον, ἀλλὰ χεὶρ ἁπαλὴ καὶ θερμὴ, ἥτις θλίβει τὴν ἐμὴν χωρὶς νὰ τὴν στενοχωρήσῃ, καὶ ἥτις δὲν φοβεῖται ν' ἀφήσῃ εἰς ἀνδρικὴν χεῖρα τὴν ἀφὴν ὁλοκλήρου τῆς παλάμης, μοὶ ἐμπνέει ἐμπιστοσύνην καὶ σχεδὸν συμπάθειαν αἰφνιδίαν. Τινὲς τῶν παρατηρητῶν τῶν ἀνθρώπων κρίνουσιν ἐκ τοῦ βλέμματος, ἄλλοι ἐκ τοῦ σχήματος τοῦ μετώπου, ἄλλοι τινὲς πάλιν ἐκ τοῦ ἤχου τῆς φωνῆς, τοῦ μειδιάματος, τοῦ χαρακτῆρος τῆς γραφῆς κλπ. Ἀλλ' ἐγὼ φρονῶ ὅτι ἅπας ὁ ἄνθρωπος ἐμφαίνεται εἰς πᾶν τὸ συνιστοῦν αὐτὸν, καὶ ὅτι πᾶσα πρᾶξις ἢ φαινόμενον αὐτοῦ εἶναι δεῖγμα ἀποκαλύπτον τὴν κυριεύουσαν αὐτὸν ἰδιότητα. Ἔπρεπε λοιπὸν νὰ ἐξετάζωμεν πάντα, εἰ τοῦτο ἦν δυνατὸν, ἀλλ' ὁμολογῶ ὅτι εὐθὺς ἐξ ἀρχῆς συμπαθῶ ἢ ἀπωθοῦμαι ἐκ τῆς πρώτης χειραψίας.

Γεωργια Σανα.

ΑΛΗΘΕΙΑΙ

⁂ Ὁ προσεκτικὸς παρατηρητὴς τοῦ βίου τοῦ ἑλληνικοῦ λαοῦ θέλει ἀπαντήσει ἐν τοῖς ἤθεσι καὶ ἐν τῷ χαρακτῆρι τοῦ ἔθνους πολλὰ σημεῖα ἀναμιμνήσκοντα αὐτῷ τὴν κλασσικὴν ἀρχαιότητα. Δὲν θέλει δὲ βεβαίως μορφώσει τὴν κρίσιν αὐτοῦ ἐκ τοῦ κομψοῦ κόσμου τῶν Ἀθηνῶν, ἐκ τῆς *χρυσῆς νεολαίας* ἐκείνης, ἥτις ἔζησε *χάριν σπουδῆς* ἐν ταῖς μεγαλοπόλεσι τῆς Εὐρώπης καὶ μετεκόμισεν ἐκεῖθεν πάντα τὰ ἕλκη τοῦ πολιτισμοῦ χωρὶς νὰ οἰκειωθῇ τὰς ἀρετάς του. Οἱ περικόμψως κεκοσμημένοι οὗτοι πίθηκες τοῦ συρμοῦ, οἱ ἐν ἀργίᾳ καὶ ἐν κατακόρῳ μορφῇ περιερχόμενοι τὸ ἑσπέρας τὴν ὁδὸν τοῦ Αἰόλου ἢ ἐν τοῖς καφενείοις ἄπειρα σιγάρα καπνίζοντες καὶ περὶ τῶν τυχῶν τῆς Εὐρώπης φιλονεικοῦντες, δύνανται ἴσως νὰ θεωρηθῶσιν ὡς νέα ἀντίτυπα τῶν κλασσικῶν ἐκείνων κηφήνων, οἵτινες συνωθοῦντο ἄλλοτε περὶ τὸν Ἀλκιβιάδην, ἱπποδρόμια μόνον καὶ ὀρτυγοτροφίας συλλογιζόμενοι· δὲν ἐκπροσωποῦσιν ὅμως τὸν ἑλληνικὸν λαόν. Πρέπει τις νὰ διατρέξῃ τὸ ἐσωτερικὸν τῆς χώρας, νὰ ἴδῃ τὸν ἀληθῆ λαὸν ἀροτριῶντα καὶ ἀμπελουργοῦντα, καὶ τότε θέλει μετ' ἐκπλήξεως ἀναγνωρίσει, ὅτι ἡ παλαιὰ Ἑλλὰς ἀναζῇ ἐν τῇ νέᾳ, ὅτι ὁ ἑλληνικὸς λαὸς κατά τε τὰ ἤθη καὶ ἔθιμα εἶνε ὁ αὐτὸς, ὃν περιέγραψάν ποτε ἡμῖν οἱ ποιηταὶ αὐτοῦ καὶ φιλόσοφοι. (Κάρολος Μένδελσων).

ΣΗΜΕΙΩΣΕΙΣ

Κληρικοὶ ἐν τῇ Ἁγίᾳ Σοφίᾳ.

Ἡ Ἁγία Σοφία εἶχε, βασιλεύοντος τοῦ Ἰουστινιανοῦ, κληρικοὺς χιλίους. Ἡ Νεαρὰ τοῦ Ἡρακλείου, βασιλεύσαντος κατὰ τὸν ΙΒ' αἰῶνα, ὁρίζει· Πρεσβυτέρους 80, Διακόνους 150, Διακονίσσας 40, Ὑποδιακόνους 70, Ἀναγνώστας 160, Ψάλτας 25, Θυρωροὺς 75=600.—Ὁ ἀριθμὸς οὗτος ἠλαττοῦτο κατὰ τὰ τελευταῖα ἔτη τοῦ κράτους, ὅταν τὰ εἰσοδήματα τῆς ἐκκλησίας μόλις εἰς φωταψίαν αὐτῆς ἐπήρκουν.

Ὄρεξις φρικώδης.

Ὑπῆρχεν ἔν τινι τοῦ γαλλικοῦ στρατοῦ συντάγματι στρατιώτης στόμαχον ἔχων ἰσχυρότατον. Ὁ στρατιώτης αὐτὸς ἐκαυχᾶτο ὅτι ἐδύνατο νὰ φάγῃ ἕνα ὁλόκληρον μόσχον. Ἡμέραν τινὰ προσκαλέσας αὐτὸν ὁ συνταγματάρχης του·

— Θὰ δειπνήσῃς μετ' ἐμοῦ, τῷ λέγει, ἀλλ' ὑποχρεοῦσε νὰ φάγῃς ἕνα ὁλόκληρον μόσχον.

— Ναὶ, συνταγματάρχα μου.

— Πολὺ καλά.

Παρατίθεται ἡ τράπεζα καὶ κάθηνται· πρῶτον φαγητὸν, κεφαλὴ μόσχου· δεύτερον φαγητὸν, πόδες μόσχου· τρίτον, τέταρτον, πέμπτον, ψόα μόσχου, στῆθος μόσχου, μηρὸς μόσχου. Πάντα ταῦτα τρώγει. Κατόπιν ὠμοπλάτη μόσχου παρατίθεται ὀπτή. Τότε ὁ στρατιώτης παύει τρώγων καὶ παρατηρῶν τὸν συνταγματάρχην·

— Συγχωρήσατέ μοι, λέγει, συνταγματάρχα μου, ἀλλὰ δὲν βλέπω τὸν μόσχον.

Εις Αναγνωστης.

Ἡ Γαλλία ἔχει τὰς πλείστας τῶν ἐγγάμων γυναικῶν, διότι ἐνταῦθα μὲν πρὸς πᾶσαν χιλιάδα ἀναλογοῦσιν 140, ἐν Πρωσσ. 128 καὶ ἐν Ἀγγλ. 133.

ΑΘΗΝΗΣΙ — ΤΥΠΟΙΣ ΕΛΛΗΝΙΚΗΣ ΑΝΕΞΑΡΤΗΣΙΑΣ, ΟΔΟΣ ΠΑΤΗΣΙΩΝ, 4.